Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 31 (1681) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 31 ЛІПЕНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

У кругу вялікага мастацтва

Пішучы аб Фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы ў маі 1988 г., мы сказалі, што пра два хоры гэтага фестывалю з Савецкага Саюза мы напішам асобна. Гэта: „Древнерусский распев“ з Масквы і змешаны хор Педагагічнага вучылішча з Гродна. Першы — царкоўны, другі — свецкі. Яны прадставілі нам вялікае праваслаўнае царкоўнае співанне, усё багацце яго стыляў і апрацовак.

Пазнаёмілася я з дырэктарам хору „Древнерусский распев“ — Георгіем Палячэнка (яго бацька родам з Віцебшчыны), маладым літаратарам, закончыўшым Літаратурны інстытут імя Горкага ў Маскве. Ён надпісаў мне зборнік вершаў студэнтаў гэтага інстытута пад загалоўкам „Тверской бульвар — 25“, у якім надрукаваны і яго вершы.

Хор „Древнерусский распев“, які працуе пад кіраўніцтвам Анатолія Грындзенка, існуе трэці год. Быў арганізаваны па благаслаўленні мітрапаліта Юр'еўскага і Валаамскага Пічірыма пры выдавецтве Маскоўскай патрыярхіі, для таго, каб, як сказаў Георгій Палячэнка, „углубить представление об истоках нашей культуры, её жизненной приемлемости в наше время“.

Хор спявае гімны з запісаў XVI-XVII ст. ст., але корнямі яны ідуць у XI-XIII ст. ст., а нават у самыя пачаткі хрысціянства на Русі. Хор сваёй дзейнасцю выконвае вялікую і важную работу па адраджэнню ўсходнеславянскай і рускай духоўнай культуры і традыцый, па характару, як ведаем, нязменна праваслаўнай.

У конкурсным выступленні ў Гайнаўскім саборы хор праспяваў 11 гімнаў і была гэта вялікая і натхнёная сімфонія, узвышаючая слухача да нябёсаў і прылучаючая яго да бажаства.

Камерны з Гродна.

Хор выконвае гімны знаменнага распеву[1] ў яго найдаўнейшым стылі і ў стылі партэснага спеву[2].

У партэсным спеве якраз, дасягаючы граніц дасканаласці, хор велічна выканаў два гімпы: „Ныне отпущаеши“ і „Жертва вечерняя“ — абодва з салістам Арцёмам Рэзнічэнка — барытон! Ужо на канцэрце лаўрэатаў у Гайнаўскім доме культуры на „біс“ хор і саліст заспявалі вельмі цікавую і старую песню, з перыяду Кіеўскай Русі, бадай, пра разбойніка. Хор пачынае так: „Господу Богу помолимся, древнюю быль возвестим“, — тут уваходзіць саліст, пачынае расказ: „Жыло двенадцать разбой-

(Працяг на стар. 4)

Міжнародная беларусазнаўчая...

Трыццацігоддзе Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа“ было галоўнай прычынай арганізавання ў Беластоку навуковага мерапрыемства, якое ўвойдзе ў гісторыю пад загалоўкам: „Міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная польска-беларускім літаратурным адносінам з нагоды 30-годдзя беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Арганізатарамі канферэнцыі былі: Руская філалогія філіяла Варшаўскага універсітэта ў Беластоку, Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта, Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы, Аддзел культуры і мастацтва Ваяводскай управы ў Беластоку, Таварыства польскіх русістаў — аддзел у Беластоку, Ваяводскае праўленне Таварыства польска-савецкай дружбы ў Беластоку.

Канферэнцыя праводзілася 24 і 25 чэрвеня 1988 года. Прысутнічалі многія вядомыя даследчыкі з Вроцлава, Варшавы, Беластока, Мінска, Гродна і Нью-Йорка. Як гэта часта ў такіх выпадках бывае, не ўсе запрошаныя дакладчыкі прыехалі. Аднак, рашучая большасць з'явілася і выступіла з вельмі цікавымі дакладамі, прысвечанымі розным аспектам польска-беларускіх літаратурных суадносін і творчасці „белавежцаў“.

З прывітаннем удзельнікаў канферэнцыі і ўступным словам выступіў дацэнт Ян Чыквін, які падкрэсліў, што ўзнікшае ў 1958 годзе літаратурнае аб'яднанне „Белавежа“ сталася істотным фактарам польска-беларускіх узаемасувязей. Прынцыпы ў члены Саюза польскіх пісьменнікаў васьмі „белавежцаў“ з'яўляецца сведчаннем узроўню і рангу творчасці беларускіх аўтараў у Польшчы. Як даўней, так і сённяшнія праявы польска-беларускіх літаратурных кантактаў павінны стацца аб'ектам вывучэння з боку крытыкаў і вучоных. Сённяшняя канферэнцыя пацвярджае такую патрэбу і тое, што навуковыя мерапрыемствы падобнага тыпу павінны стацца пастаяннай практыкай.

Першым дакладчыкам быў вядомы пісьменнік і рэдактар часопіса „Літаратура на свеце“ Яўгеніюш Кабац. У дакладзе: „Незвычайны сэнс літаратуры пагранічча“ ён сцвердзіў, што творчасць „белавежцаў“ — з'ява унікальная. Спецыфіка іх пошукаў заключаецца ў тым, што дзейнічаюць яны на пагранічы

(Працяг на стар. 3)

Удзельнікі канферэнцыі: (злева) д-р Аляксандр Баршчэўскі, Яўгеніюш Кабац і дац. Фларыян Няўважны (Варшава); Барыс Сачанка і Серафім Андраюк (Мінск).

ВЫГЛЯД ВУЛІЦЫ

Гаворачы аб выглядзе вуліцы, маю на думцы не толькі будынкі, асфальт, тратуары, але таксама людзей, якія па вуліцы ходзяць. Трэба адразу сказаць, што выгляд вуліцы ў Нью-Йорку і, скажам, у нейкім малым мястэчку вельмі адрозніваецца. З гэтай прычыны не бяруся за характарыстыку амерыканскіх гарадскіх вуліц увогуле, а буду гаварыць толькі аб вуліцы нью-йоркскай, як найбольш характэрнай для амерыканскіх вялікіх гарадскіх кангламерацый.

Аб адной рысе нью-йоркскай вуліцы, аб жабрацтве, пастараюся расказаць у наступным адрэзку сваіх рэпартажаў. Сёння хачу сказаць аб яшчэ горшай прояве вулічнай амерыканскай рэчаіснасці. Перад тым, як назаву яе, прывяду прыклад. Вялікі знаток амерыканскай рэчаіснасці, чалавек выключнай актыўнасці і дысцыпліны, чалавек з камп'ютэрным мысленнем Вітаўт К., пабачыўшы, як я выняў з нагруднай кішэні свой кашалёк з грашыма, спытаў:

— Вы ўсе свае грошы так носіце?

— Усе.

— Ні ў якім выпадку так нельга насіць, нельга!

— Чаму?

— Таму, што забяруць ўсё да цэнта! Трэба ў кашальку насіць толькі невялікую суму, а рэшту хаваць.

— А дзе ж іх схаваеш?

Пан Вітаўт падняў нагу, задраў калошыну нагавіц і сказаў:

— У шкарпэтцы, а яшчэ лепш у боце.

— Дык і там могуць знайсці?!

— Наогул не маюць на гэта часу. Яны гэту штуку робяць вельмі хутка і найчасцей лезуць у кішэні пінжака і нагавіц.

Пасля гэтай лекцыі я быў асцярожны і пакідаў грошы на кватэры. Калі б у мяне, не дай Бог, забралі 900 долараў, якія я назбіраў на Беларускі музей, дык я расплачваўся б за іх да канца жыцця.

Расказваў мне пан Антось Ш., як яго пабілі і аграбілі пры выхадзе з метро.

Значыць, на вуліцах вялікіх амерыканскіх гарадоў выступае і такая адмоўная з'ява, як разбой. Можа хтосьці спытаць: а як часта выступаюць разбоі у Амерыцы? Адкажу — не ведаю. На шчасце, тое, што я сказаў, з'яўляецца толькі пераказам пачутага. Я асабіста не быў сведкам ніякіх разбояў.

Другая ўласцівасць амерыканскай вуліцы — гэта мноства рэчаў, на яе выкінутых. Бачыў я на ёй не толькі пустыя банкі, газеты, элементы вопраткі, але і тапчаны, а нават тэлевізары. Усё, што непатрэбнае, жыхары амерыканскіх гарадоў выкідаюць на вуліцу. Можа, лепш было б сказаць, не ўсё, але многае. Бо ўсё ж-такі асноўная маса смецця, хаця і выкінутая на вуліцу, то ўсё ж-такі знаходзіцца ў завязаных чорных нейлонавых мяшках.

Многія людзі пытаюць мяне: „Ну а як амерыканцы апранаюцца?“ Несумненна, спосаб апранання таксама складаецца на непаўторную спецыфіку амерыканскай вуліцы. Наколькі, гаворачы аб Англіі, можам сказаць аб пэўным стылі, асабліва ў мужчын, настолькі аб амерыканскім стылі ў вопратцы нічога не скажаш. Пануе ў гэтай галіне поўная свабода, якую можна было б назваць нават хаосам. Руская прыказка: „По одёжке встречают, по уму провожают“, мне здаецца, у Амерыцы не мае прымянення. Не думаю, каб у Амерыцы ацэньвалі людзей на падставе вопраткі, якую яны носяць. Здаецца мне, што амерыканцы перш за ўсё думаюць аб тым, каб вопратка была зручная, а не прыгожая і модная. Не так даўно пан Панфілюк напісаў у „Ніве“ капітальнае глупства аб тым, як гэта амерыканцы захапляліся касцюмам, у якім я паехаў у Амерыку шэсць гадоў таму назад. Заўвагі былі пазбаўлены ўсякага сэнсу хаця б з тае прычыны, што, мабыць, нікога на свеце, апрача пана Панфілюка, не цікавіць тое, як я быў апрануты ў Амерыцы шэсць гадоў таму назад. Магу дадаць, што не цікавіла гэта, напэўна, амерыканцаў. Дарэчы, паехаў я ў Амерыку ў 1987 годзе ў тым самым касцюме, у якім быў у Амерыцы ў 1981 годзе. А касцюм гэты купіў я ў магазіне ў Бандарах за 2400 злотых. Нідзе я не заўважыў, каб амерыканцам падабаўся або не падабаўся мой касцюм. Кантактуючыся са мной, цікавіліся яны зусім чым іншым, а не маёй вопраткай. Пішу аб гэтым не дзеля таго, каб даць адказ пану Панфілюку, бо размова з ім мяне не цікавіць, а толькі таму, каб падкрэсліць, што спосаб апранання ў Амерыцы належыць да той асабістай сферы, якой абсалютна не цікавяцца іншым. Прабыўшы ў суме дзевяць тыдняў у Амерыцы, я нідзе і ні ад каго не чуў, каб хтось аб іншым сказаў, што той быў прыгожа або брыдка апрануты. Прызнаюся, што мне такі падыход да справы вельмі да спадобы.

І так, канчаючы, хачу падкрэсліць яшчэ і тое, што амерыканскія вуліцы нават у Нью-Йорку не маюць аднаго твару. Як жа розныя яны на Мангатане, у Гарлеме, на Брадвеі, у раёне Порта-Рыка, у раёне нямецкім ці кітайскім. Не хапае мне, аднак, ведаў, каб усе гэтыя „твары“ апісваць.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

АННА ІВАНЮК

Анна Іванюк ад 1967 года жыве і працуе ў Гданьску. Там атрымала вышэйшую адукацыю, там абзавялася сям'ёй і там яна бесперапынна і нястомна ўключаецца ў гуртаванне гданьскіх беларусаў. Там 15 год была сакратаром, пасля старшынёй, а цяпер, ад 6 красавіка, намеснікам старшыні мясцовага гуртка БГКТ.

Падчас фінальных аглядаў беларускай песні ў Беластоку заўсёды вялікай атракцыяй для прысутных з'яўляецца выступленне беларускага хору з Гданьска. І хочацца тут таксама ўспомніць, што Анна Іванюк з'яўляецца членам гэтага хору і яго сэрцам. Яна, маючы многа прафесіянальных і сямейных абавязкаў, знаходзіць яшчэ час і на грамадскую працу ў БГКТ, і на рэпетыцыі хору і выезды.

Родам яна з Махнатага, абсальвентка беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. (мх)

Помнік Алесю Гаруну

А пастаўлены ён дзякуючы самаахвярнасці беластаччан Алега і Юрыя Латышонкаў. Прыпомнім, што навуковы супрацоўнік Ягелонскага універсітэта Алег Латышонак у 1983 годзе пачаў шукаць магілу Алеся Гаруна, які памёр у 1920 годзе ў Кракаве. Пасля амаль гадавых пошукаў у кастрычніку 1984 г. знайшоў ён магілу паэта на кракаўскіх Ракавіцкіх могілках. На яе месцы знаходзіўся ўжо толькі маленькі ўзгорак, на некалькі сантыметраў, зарослы зеллем, без крыжа ці таблічкі з прозвішчам. Алег Латышонак зараз жа трывала азначыў месца Гаруновага спачынку — нанава насыпаў магілу, устанавіў бярозавы крыж з таблічкай.

Затым яго бацька Юры Латышонак пачаў старацца паставіць помнік на магіле паэта. Дапамаглі яму ў гэтым суродзічы з-за мяжы.

Помнік ужо гатовы. На валуне высечаны шасціканцовы ярылаўскі крыж, а пад ім замацавана пліта з надпісам на беларускай і польскай мовах: **„Алесь Гарун — Аляксандр Прушынскі. 11.III.1887 — 28.VII.1920. Беларускі паэт, рэвалюцыйны і незалежніцкі дзеяч. Суродзічы“.** А на гарызантальнай гранітнай пліце, што прыкрывае магілу, віднеюцца радкі з ягонага верша „Беларускі марш“:

„І Беларусь-Маці долю агледзіць.
Устане, як Лазар з руін, забыцця.“

Афіцыйнае адкрыццё помніка адбудзецца 24 верасня г.г. (субота) а 11^{00} гадзіне на Ракавіцкіх могілках у Кракаве. Хацелася б, каб у гэты дзень з'ехаліся ў Кракаў усе паклоннікі таленту Алеся Гаруна. Усіх ахвотных запрашаем!

В. Луба

Алег і Юры Латышонак ля помніка на магіле Алеся Гаруна.

ПАРФЕН БАШУН

Гады пакінулі на яго твары свае адмеціны. На іх мелі таксама значны ўплыў жыццёвыя цяжкасці і перажыванні. Амаль кожная маршчына сведчыць аб нечым, была вынікам жыццёвай напружанасці. Першая — праявілася пасля трагічнай смерці бацькі ў 1934 годзе. Паехаў бацька ў лес, а баязлівая кабыла спалохалася вузкакалейнага грузавога паравоза і рванулася пад яго.

Нечаканая смерць бацькі была ўдарам для 20-гадовага Парфена. Не мог ён доўга прыйсці ў сябе і згадзіцца з такой гвалтоўнай, заўчаснай смерцю найбліжэйшай яму асобы.

Парфен з маці і сястрой неяк звыкліся з горам, а час і праца памаленьку загаілі іх душэўныя раны. Хлопец мусіў замяніць бацьку, стаць самастойным гаспадаром.

Пачалася другая сусветная вайна. У час савецкай улады Парфен працаваў на гаспадарцы ды на лесанарыхтоўках. У вайну 1941 года войскі забралі ў яго каня і воз. Што быў варт гаспадар без каня ў той час? Трактароў яшчэ не было на вёсках. Конь быў адзінай цяглавой сілай. Але з часам набыў Парфен каня, зрабіў воз, далей апрацоўваў зямлю.

Працаваць стала лягчэй, калі скончылася нямецкая акупацыя, калі настала народная ўлада, калі людзі маглі спакойна працаваць, жыць і вырашаць аб сваёй будучыні, аб сваім лёсе.

У той час стала праяўляцца грамадская актыўнасць Парфена Башуна. Аднавяскоўцы выбралі яго солтысам, а пасля гмінным радным. Гэтыя функцыі выконваў ён на працягу 15 год. А ад 1960 года з'яўляецца дзеячом ЗСЛ. Быў ён ужо ў той час жанаты, было ў іх пяцёра дзяцей. Памагалі яны працаваць на гаспадарцы, знаді, як цяжка дабываецца хлеб, і гэта дапамагло ім у будучыні належна цаніць працу.

Башуны ўдзялялі многа ўвагі выхаванню дзяцей і іх адукацыі. Усе дзеці пайшлі ў людзі, сталіся сур'ёзнымі, добрымі грамадзянамі. Васіль працуе на адным з прадпрыемстваў у Седльцах, Ніна — настаўніца рускай мовы, даязджае з Беластока ў школу ў Лапах. Косця працуе ў пашпартным аддзеле міліцыі ў Лодзі, Лявон — абітурыент на Гайнаўскім прадпрыемстве драўнінай прамысловасці, а Вольга закончыла тэкстыльную школу ў Лодзі, працуе на Беластоцкай фабрыцы дываноў на пасадзе інспектара працы. Усім ім добра паводзіцца.

Парфен Башун з гонарам расказвае пра сваіх дзяцей і заўсёды цешыцца, калі яны з унукамі наведваюць яго. Ён шчаслівы іх шчасцем. А калі ў іх гора і няўдача, моцна перажывае разам з імі. Дзеці радуюцца, што бацькі яшчэ пры здароўі, што паважаюць іх людзі і ўлады. За дзейнасць у працы гуртка ЗСЛ Рада Дзяржавы прызнала Парфену Башуну Крыж Кавалерскі Ордэна Адраджэння Польшчы, які быў уручаны 11 мая г.г. падчас ваяводскай урачыстасці ў Гайнаўцы.

Ад 1983 года Парфен Башун з жонкай на пенсіі, мог бы мець мноства вольнага часу, мог бы ўжо не працаваць. Але гэткае жыццё не ў яго стылі.

Нядаўна наведаў я дом Башуноў у Бельшчызне. Спаткаў іх абоіх у клуні пры разгрузцы мінеральных угнаенняў, якія прывёз ім аднавяскоўец. Пенсіянеры Башуны абрабляюць кусочак зямлі, дбайна апрацоўваюць яго. Фізічная актыўнасць здаравейшая ад бяздзеяння і для старых людзей. І ўсё было б добра, проста дасканала, калі б можна было спыніць старасць, бо жывецца ім добра і заможна. На заканчэнне хачу пажадаць Башунам моцнага здароўя.

Міхась Хмялеўскі

Беларускія атлеты

Вельмі плённымі для беларускага атлетызму былі красавік і май, месяцы, з якіх пачаўся сезон спаборніцтваў.

На першынстве БССР сярод юніёраў у г. Бабруйску быў вызначаны склад маладзёжнай зборнай, якая паехала на ўсесаюзны турнір „Харкаў-88", дзе заняла 4-е месца.

На чэмпіянаце Беларусі сярод дарослых, які адбыўся 15-16 мая, ініцыятыву цалкам захапілі прадстаўнікі мінскай атлетычнай школы. Пераможцамі сталі мінчане: Мікалай Жыла (катэгорыя да 70 кг), Уладзімір Александровіч (да 80 кг), Валерый Багдановіч (да 90 кг), Уладзімір Фёдзюк (звыш 90 кг).

Зараз абсалютным чэмпіёнам стаў М. Жыла, а прыз за найлепшую праграму быў аднадумна аддадзены У. Александровічу (на здымку).

Найвышэйшым дасягненнем беларускіх атлетаў з'явілася першае агульнакамандвае месца на кубку СССР у Ленінградзе, дзе В. Багдановіч быў першым, а М. Жыла і У. Александровіч — другімі ў сваіх катэгорыях.

Мікола Касцюкевіч

МІЖНАРОДНАЯ БЕЛАРУСАЗНАЎЧАЯ...

(Працяг са стар. 1)

такіх культур, як беларуская, польская, літоўская, украінская. Умовы гэтага пагранічча спрыяюць як любові, так і ненавісці. Трэба многа развагі і добрай волі, каб у такой сітуацыі не стацца нявольнікам або ахвярай крайніх эмоцый. Беларусы на гэтай тэрыторыі часта выступалі ў ролі слабейшага і гэта не магло не нараджаць у іх рознага тыпу комплексаў. Справа ў тым, каб умець з гэтых комплексаў вызваліцца. Гісторыя польскай літаратуры сведчыць, што этнічнае, культурнае і моўнае пагранічча спрые не толькі нараджэнню літаратурных талентаў, але і літаратурных геніяў. Будзем спадзявацца, што такая высакародная з'ява як беларускі літаратурны рух у Польшчы, выкарыстае ўсе тыя магчымасці і фактары, якія дае незвычайны сэнс пагранічча.

Прафесар Вроцлаўскага універсітэта Тэлесфор Позняк выступіў з дакладам: „Псеўданімы беларускіх пісьменнікаў і іх польска-беларуская культурная абумоўленасць". Па сутнасці першы раз у польскім і беларускім літаратуразнаўстве заняўся ён рознымі аспектамі гэтай з'явы. Прадставіў тэндэнцыю, якая, на нашу думку, можа нават быць названа псеўданімаманіяй. Прафесар Позняк не асудзіў яе. Наадварот, падкрэсліў тут заканамернасці. Паспрабаваў выясніць прычыны праяўлення такога тыпу з'явы. Адну з прычын убачыў у многавекавым паднявольным становішчы беларускага літаратурнага слова, якое было загнана ў сваёго роду падполле і пры дапамозе псеўданімаў старалася з гэтага падполля вызваліцца.

Дац. Уладзімір Казбярук (Мінск).

Дакладчык правёў цікавую характарыстыку псеўданімаў, ужываных „белавежцамі".

Чарговы даклад „Беларуская народная прыпавесць" быў дасланы прафесарам Вроцлаўскага універсітэта Францішкам Сяліцкім.

Аўтар даклада заняўся галоўным чынам філасофскай і маральнай вымовай беларускіх казак. Даказаў, што як асноўныя тэксты казак, так і фінальныя формулы і выслоўі, маюць, як правіла, паглыблены агульначалавечы сэнс. Звярнуў, між іншым, увагу на тое, што частка казачных выслоўяў мае апартуністычны і антыгуманітарны характар. Аднак аграмадная большасць беларускіх казачных выслоўяў прапагандуе высокія маральныя якасці. Такія, як добрасумленнасць, праўдамоўнасць, лаяльнасць, добразычлівасць.

Дацэнт Аляксей Пяткевіч, навуковы супрацоўнік Гродзенскага універсітэта, прадставіў даклад: „Беларуская рэчаіснасць у аповесці Элізы Ажэшка „Над Нёманам", у якім заняўся нацыянальнай спецыфікай творчасці гэтай пісьменніцы. Дакладчык звярнуў увагу на тое, што Э. Ажэшка была ўвасабленнем раздвоенасці польскага і мясцовага, у істоце беларускага, патрыятызму. Пісьменніца ўсё сваё жыццё звязала з Гродням і была паслядоўным сябрам гэтага горада.

Асобнай і прыгожай старонкай жыцця Э. Ажэшка з'яўляюцца карціны беларускай прыроды і беларускага побыту ў яе творчасці. Амаль што ва ўсіх яе творах і асабліва ў „Над Нёманам" і ў „Дзюрдзях" маем дачыненне з рознымі праявамі беларускага пейзажу, з беларускімі назвамі і тыпамі беларускіх герояў.

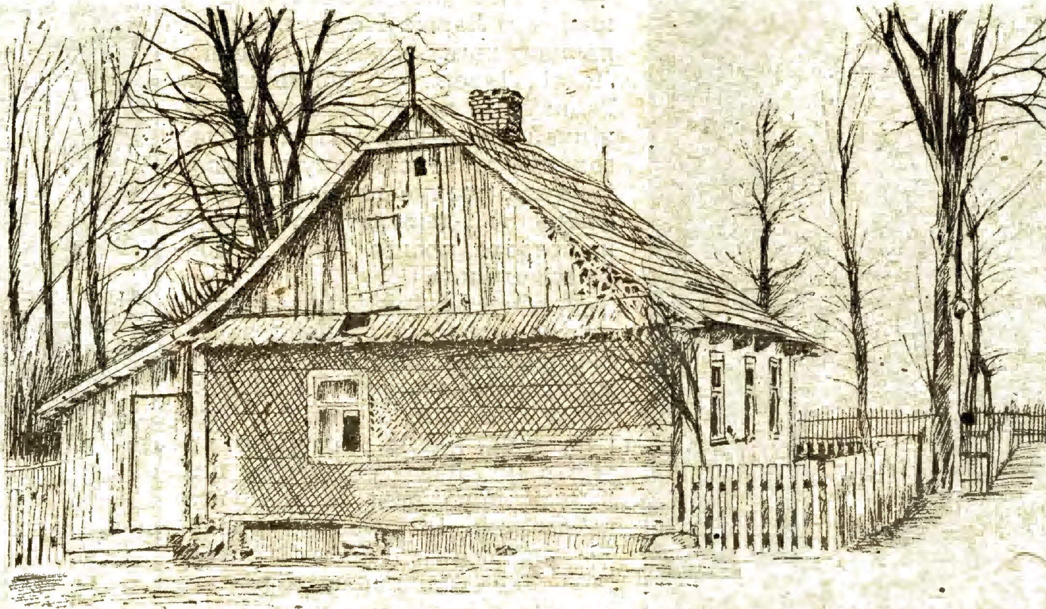
Дац. Алесь Пяткевіч (Гродна).

Творчасць Э. Ажэшка гэта свайго роду літаратурная энцыклапедыя польска-беларускага этнічнага, культурнага, моўнага і псіхалагічнага суіснавання.

Навуковы супрацоўнік Нью-Йоркскага гарадскога універсітэта прафесар Томас Бэрд прыехаў з дакладам: „Беларускі эміграцыйны літаратурны рух". Дакладчык пачаў ад інфармацыі аб тым, што „Наша Ніва" мела карэспандэнтаў, якія жылі ў

(Працяг на стар. 4)

Свойскія малюнкі

Старая хата ў Пасынках.

Мал. У. Петрука.

У кругу вялікага мастацтва

(Працяг са стар. 1)

ников". Далей ідзе гутарка пра лютага кіеўскага разбойніка, які грабіў і забіваў „христианский народ", пакуль „Господь не пробудил его совести", і тады ён кінуў сваіх таварышоў, пайшоў у манастыр „Богу и людям служить". Хор заканчвае песню заклікам памаліцца за разбойніка. Слухачамі гэтая песня ўскалыхнула да глыбіні душы.

Хутка пасля Гайнаўскага фестывалю я па савецкаму тэлебачанню ў справаздачах аб святкаванні 1000-годдзя хрышчэння Русі бачыла фрагмент выступлення хору „Древнерусский распев" у Загорску — у Троіцка-Сергіеввай лаўры. Паспеў хор заехаць і выступаць на гэтай вялікай ўрачыстасці. Хор „Древнерусский расспев" спявае ў царкве, а таксама дае канцэрты ў маскоўскіх канцэртных залах, напрыклад, у зале Маскоўскай кансерваторыі, у Манежы і інш.

*

А як адбылося наша знаёмства з Гродзенскім камерным

З маёй званіцы

Не шануе сябе, нічога не шануе

Сядзім у амбулаторыі і чакаем лекара. Ад нудоты валачэцца нейкая балбатлівая гутарка між намі. Хоць і ў горадзе мы, а ўжо пачынаем гаварыць па-беларуску, памалу знікае ў нашым народзе той ганебны страх і сорам быць сабою ўсюды, ва ўсіх акалічнасцях.

Аж чую, як адзін мужчына паглядзеў на парадкі наўкола ў той амбулаторыі і сказаў:

— Ну і пратаюць тут, усенька сівае ад бруду, на шыбах чарнотныя рагі, на абажурах павуціннe, бы вэлюмы якія...

— А хто папратае, калі няма каму?! — здзівіліся бабы. — Старыя прыбіральшчыцы адыйшлі на пенсію, а маладых і за даляры не знойдзеш для гэткае работы!

— Маладых не будзе, — загаварыла другая жанчына. — Не будзе, бо цяпер знайсці лепшую работу няцяжка. А стаць на прыбіральшчыцу — аніякі гонар, людзі засмяюць, а такая паненка не дасць рады знайсці сабе кавалера, бо якому ж кавалеру хочацца мець такую нарачоную, якая з анучаю бегае ды з вядром бруднай вады і памялом. Аганьбавана цяжкая праца, кожнаму давай чыстую і лёгкую.

Азвалася бабуля:

— Ксёндз наш гаварыў у казанні, што бацькі ўдома, а настаўнікі ў школе ўсё палохаюць дзяцей: „Вучыся добра, а як не, то вуліцы замятаць будзеш!" Вынікі такой навукі ўжо бачым: брудота не толькі ў будынках, але і на асфальтах. Прыйдзе восень, дзьмухне вятрыска, то пыл і смецце такое ўверх падыме, што свету не відаць...

Гаварылі доўга. І ўсё слушна. А я маўчала і думала аб тым, да чаго даходзіць у нас з гэтай непавагай да працы. Да кожнай працы, бо кожная праца, якая б яна не была, патрэбная ўсім нам. Даволі аганьбіць, напрыклад, працу прыбіральшчыцы, як пачынаем грузнуць у брудзе і гнойным балоце. Падобная справа і з моваю нашаю: даволі абсмяяць яе, як яна пачынае прападаць, а людзі, якія гаварылі ёю, перастаюць шанаваць самі сябе па гэтай рацыі. А ці ж можа добра працаваць той чалавек, які не шануе сваёй мовы і сябе? Не можа! Бо такому чалавеку ўжо на ўсё напляваць, раз напляваў і на сваё, на сябе.

Аўрора

Міжнародная беларусазнаўчая...

(Працяг са стар. 3)

Амерыцы. Пасля другой сусветнай вайны вялікія групы беларусаў апынуліся ў тых зонах Германіі, якія былі вызвалены аліянцкімі арміямі. З гэтых груп сфармаваўся беларускі эміграцыйны рух. Ужо ў першыя пасляваенныя гады, у цяжкіх умовах эміграцыйнага жыцця, узнікалі спробы стварэння беларускага літаратурнага і выдавецкага руху. Паўсталі такія (наогул кароткатрывалыя) часопісы, як: „Шыпшына", „Пагоня", „Сакавік", „Бацькаўшчына". На іх старонках найбольшую папулярнасць заваявалі: Арсеньева, Віцьбіч, Сяднёў, Золак, Крушына.

У пяцідзесятыя гады беларускі эміграцыйны літаратурны і выдавецкі рух перасоўваецца з Германіі ў ЗША. Істотную літаратурную і літаратуразнаўчую ролю пачынаюць адыгрываць: газета „Беларус" і навуковы гадавік „Запісы".

Да несумненных дасягненняў трэба аднесці выданні кніг Купалы, Коласа, Арсеньевай, Салаўя, Багдановіча, Гаруна, Гарэцкага і многіх іншых як эміграцкіх, так і неэміграцкіх пісьменнікаў. Апрача ЗША, беларускія кнігі выдаюцца таксама ў Англіі.

Мабыць, чытачам „Нівы" будзе цікава даведацца аб тым, што праф. Т. Бэрд, будучы карэнным амерыканцам, чытаў свой даклад па-беларуску.

Чарговым прамоўцам на канферэнцыі быў вядомы беларускі празаік Барыс Сачанка. Прамоўца прадставіў шырокую і каларытную карціну тых перамен у СССР і БССР, якія дыктуюцца ідэяй перабудовы. Пісьменнік шырока расказаў аб новых выдавецкіх ініцыятывах, дзякуючы якім у гісторыю беларускай літаратуры вярнуліся або вернуцца забытыя аўтары, такія як: Гарун, Мрый, Калюга. Паінфармаваў таксама, што пачынае праяўляцца новы падыход да беларускіх эміграцыйных пісьменнікаў, творы якіх, праўдападобна, пачнуць друкавацца ў БССР.

Выступленне Б. Сачанкі было выслухана з выключнай увагай.

Навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР дац. Уладзімір Казбярук выступіў з дакладам: „Праблема роднай зямлі ў творчасці „белавежцаў". У. Казбярук пераканаўча даказваў, што найбольш трывалым фундаментам той структуры, якую

Д-р Уладзімір Стохэль (Варшава).

ствараюць „белавежцы", з'яўляецца родная зямля, г.зн. Беласточчына, без якой творчасць членаў „Белавежы" была б беспрадметнай і пазбаўленай глыбейшых вартасцей. Дакладчык падкрэсліў, што каштоўнасць паэзіі і прозы „белавежцаў" праяўляецца ў фармальнай, тэматычнай і праблемнай разнароднасці. Адчуваецца тут уплыў рускай і польскай літаратуры, а таксама цесная сувязь большасці „белавежцаў" з беларускай традыцыйнай паэзіяй. Нельга не падкрэсліць і спецыфікі мовы членаў „Белавежы", у якой захоўваюцца элементы беластоцкіх дыялектаў.

Навуковы супрацоўнік Інстытута славяназнаўства ПАН д-р У. Стохэль прачытаў даклад: „Наша Ніва" і польская літаратура", у якім прадставіў польскія сляды ў першым масавым беларускім тыднёвіку. З аднаго боку, затрымаўся ён над польсказнаўчымі артыкуламі, змешчанымі ў „Нашай Ніве", з другога боку, заняўся тымі польскімі пісьменнікамі, творы якіх публікаваліся ў беларускім тыднёвіку.

Чарговы прамоўца — галоўны рэдактар выдавецтва „Мастацкая літаратура" Серафім Андраюк — у дакладзе: „Нацыянальная культура на сучасным этапе" звярнуў увагу на розныя спрыяльныя і неспрыяльныя перыяды ў развіцці беларускай нацыянальнай культуры і мовы. На прыкладзе многіх літаратуразнаўчых работ і твораў мастацкай літаратуры ён даказаў, што апошнія гады з'яўляюцца сведчаннем буйнага развіцця беларускай культуры і літаратуры.

Доктар Марыя Чурак, навуковы супрацоўнік Інстытута славяназнаўства ПАН, выступіла з дакладам: „Фальклор на старонках „Беларускіх календароў". Дакладчыца правяла колькасныя падлікі і дала жанравую характарыстыку апублікаванага фальклору.

Магістр Вальдэмар Смашч з Беластока прачытаў даклад: „У крузе паэзіі Яна Чыквіна". Дакладчык заняўся рознымі аспектамі паэзіі нашага „белавежца". Галоўную ўвагу звярнуў на аспект параўнаўчы. Расказаў аб тэматычнай і фармальнай спецыфіцы паэзіі Я. Чыквіна. Падкрэсліў тое, што яго творчасць моцна асаджана ў беларускай спецыфіцы, прытым яна многімі матывамі і формамі карэспандуе з рускай паэзіяй, а таксама

хорам? Яны спявалі ў саборы св. Тройцы ў пятніцу, заваявалі першую ўзнагароду ў катэгорыі свецкіх калектываў. У іх дырыжор жанчына — Анна Стрыха, адзіная жанчына-дырыжор у сёлетнім гайнаўскім фестывалі. Поўная назва: Камерны змешаны хор Гродзенскага педагагічнага вучылішча, дакладна кажучы, гэта хор выкладчыкаў і музыкаў гэтага вучылішча, якое рыхтуе настаўнікаў музыкі і спеву для ўсіх школ і выхавацеляў дзіцячых садоў. У Гродзенскім педвучылішчы 2000 студэнтаў і 200 выкладчыкаў, гэта кузня музычных кадраў рэспублікі, і, як бачым, таксама выдатных спевакоў.

Хор быў арганізаваны ў 1985 г. Ужо ў 1986 г. хору было прысвоена званне народнага, у 1987 г. ён стаў лаўрэатам конкурсу рэспубліканскіх хораў.

У Гайнаўскім конкурсе спяваў творы М. Беразоўскага, С. Рахманінава, П. Часнакова, С. Пракоф'ева — гэтага апошняга на заканчэнне канцэрту лаўрэатаў — „Многая лета“.

У фестывальнай мітусні цяжка было дабіцца сустрэчы з дырыжорам. Але нам з Галяй Тапалянскай пашанцавала на заканчэнне. Мы ўлезлі ў аўтобус беластоцкага ВДК, якім шматгадовы шафёр Вальдэк, усё аб усім ведаючы, вёз гродзенскі хор на канцэрт у Беласток. Якое ж цудоўнае было гэтае падарожжа і як хутка праляцела! Выдатны дырыжор хору Анна, хоць змучаная страшна, цярпліва адказвала на ўсе нашы пытанні. А мы найбольш хацелі ведаць, які беларускі рэпертуар спявае хор? Так, хор спявае беларускую музыку — Лучанка, Семянякі, таксама і народныя беларускія песні, але ў класічным стылі. Сама Анна тут жа ў аўтобусе і заінтанавала незвычайна цёплую мілую песню „Закацілася ясна сонейка“. Як падхапіў хор, а ў нас з Галяй заняло сэрца. Мне здаецца, што беларуская народная песня, не толькі тая лірычная (якое ў беларусаў найбольш), але і жартоўная, вясёлая, павінна спявацца на класічны лад — гэта характэрна беларускаму духу. Мне здаецца, што спяваць беларускую песню на частушачны манер — гэта па-чужому. Мне таксама хацелася б пабыць на беларускім канцэрце Анны Стрыхі і яшчэ раз паслухаць яе салістак у беларускіх песнях — Наташы Пархвілавай і Тані Турбай.

„Древнерусский расспев“.

Рэпертуар гродзенскага хору — руская, савецкая, у тым ліку і беларуская, класіка. З беларускіх народных песень у сваім рэпертуары Анна называе і вельмі, вельмі старыя мелодыі, напр. „Бульба“, „Крыжачок“, „Лявоніха“, „Янка“. Як чытач бачыць, усё гэта не толькі песні, але і нашы народныя танцы.

Галю Тапалянскую аўтобус выпусціў у Трасцянцы, дзе яна жыве і дзе ўжо больш як 30 гадоў бесперапынна выкладае ў мясцовай школе беларускую мову. Галі не хацелася расставацца, яна прасіла: „Не забывайце нас, вы нам патрэбны“, а хор ёй на развітанне спяваў песню: „Я люблю цябе старонка, дзе я рос...“.

Марк Коп — дырэктар Абласнога навукова-метадычнага цэнтра народнай творчасці ў Гродне (як бы наш ВДК), які арганізаваў паездку хора ў Гайнаўку, цвёрда абяцаў, што партытуры абедзвюх песень і яшчэ іншых прышле нам, нашым калектывам. Увогуле дырэктар Марк абяцаў памагчы нам у рэпертуары. Чакаем.

Вера Валкавыцкая
Фота У. Завадскага.

[1]. „Знаменный расспев“ — гэта асноўны збор праваслаўных царкоўных напеваў, якія былі ў карыстанні ў Расіі, Беларусі і Украіне. Назва ад стараславянскага слова „знамя“. Узнік у XI-XII ст. ст., складаў сістэму з 8 ладоў (осьмагласіе). Найбольшае развіццё ў XVI-XVIII ст. ст. Выступае скарочаная рэдакцыя знаменнага расспеву — так званы малы расспеў (поўны называецца вялікім).

[2]. Партэсны (гарманічны) спеў — шматгалосы спеў (без музычных інструментаў). Быў шырока распаўсюджаны па ўсёй Беларусі з другой паловы XVI ст. Кожнае беларускае брацтва мела свой партэсны хор, які актыўна ўдзельнічаў у паказах школьнага таварыства. У Расію партэсны спеў быў занесены ў сярэдзіне XVII ст. выхадцамі з Беларусі і Украіны. Беларускія спевакі навучалі знатных рускіх, таксама царкоўных і манастырскіх спевакоў нотнай грамаце і партэснаму спеву. З беларускіх музыкантаў XVII ст. вядомы І. Когля, Даніла Рагачоўскі. Росквіту партэсны спеў дасягнуў у форме духоўнага канцэрту — на мяжы XVII-XVIII ст. ст. у творчасці, між іншым, В. Цітова, а яшчэ больш развіў яго ў II палове XVIII ст. М. Беразоўскі, Дз. Бартнянскі. Партэсны спеў адыграў вялікую ролю ў развіцці і высокага прафесіянальнага мастацтва ў Расіі.

з паэзіяй Міцкевіча, Мілаша і Гарасымовіча.

Прафесар Варшаўскага універсітэта Марыян Юркоўскі прачытаў даклад „Дарога ў творчасці белавежцаў“. Вучоны, разглядзеўшы ўсе паэтычныя творы „белавежцаў“, прыйшоў да вываду, што ў іх творчасці выступаюць дзесяткі ўяўленняў аб сцежцы, дарозе, шляху, трактаваных аўтарамі як нешта фізічнае і духоўнае, канкрэтнае і абстрактнае, даслоўнае і алегарычнае, прыземнае і філасофскае. Дакладчык прывёў прыклады дарог з перспектывай, дарог з тупіком, дарог, вядучых у дзяцінства, і дарог у смерць, дарог у мінулае і будучае, у справядлівае і несправядлівае, дарог у радаснае і сумнае. М. Юркоўскі падкрэсліў, што дамінуючым матывам у „белавежцаў“ з'яўляецца матыў дарогі дадому і да айчыны.

Загадчык Кафедры украінскай філалогіі Варшаўскага універсітэта дац. Фларыян Няўважны выступіў з дакладам: „Паэзія белавежцаў — напрамкі пошукаў“. Шырока карыстаючыся прыкладамі, стварыў пераканаўчую і каларытную карціну беларускага паэтычнага руху ў Польшчы. Даказаў, што рух гэты даўно ўжо выйшаў з парафіяльнага запечка і стаўся культуратворчым фактарам вялікага значэння. Звяртаючыся да творчасці паасобных „белавежцаў“, Ф. Няўважны звярнуў увагу на тое, што іх аб'ядноўвае і адрозвівае. Апрача канкрэтнасці, звязанай з дзяцінствам і маладосцю, паэзія членаў „Белавежы“ насычана метафорыкай, якой не чужыя абагульненне і філасофскі роздум.

Злева: Праф. Тэлесфор Пазняк (Вроцлаў), праф. Томас Бэрд (Нью-Йорк) і дац. Ян Чыквін (Беласток).

Д-р А. Баршчэўскі, загадчык Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта, прадставіў даклад: „Беларуская мова і культура ў ацэнках пілсудчыкоўскага генеральнага штаба“. Дакладчык ахарактарызаваў неапублікаваныя дагэтуль матэрыялы, якія маюць характар палітычнай гісторыі Беларусі. Падкрэсліў аграмаднае іх значэнне для пазнання жыцця Беларусі ўвогуле і асабліва жыцця Заходняй Беларусі.

Навуковы супрацоўнік Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта д-р Зофія Скібінская прачытала даклад: „Польскія пераклады паэмы Янкі Купалы „Яна і я“. Дакладчыца ахарактарызавала пераклады Хрусцялеўскага, Гушчы і Баршчэўскага. Звярнула ўвагу на спецыфіку гэтых трох спроб і на іх адносіны да купалаўскага арыгіналу.

Апошнім дакладчыкам на канферэнцыі была д-р Надзея Панасюк — навуковы супрацоўнік Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Прадставіла яна даклад на тэму: „Белавежцы“ як перакладчыкі прозы на польскую мову“. У дакладзе знайшлася пашыраная інфармацыя аб перакладах на польскую мову, зробленых В. Шведам, С. Яновічам, Я. Чыквіным і А. Баршчэўскім. Галоўную ўвагу дакладчыца звярнула на пераклады на польскую мову беларускіх казак.

Трэба адзначыць, што пасля кожнага пасяджэння адбываліся плённыя дыскусіі, у якіх прымалі ўдзел прысутныя на канферэнцыі.

З заключным словам выступіў А. Баршчэўскі, які падкрэсліў выключнае значэнне канферэнцыі, як спатканне вучоных розных краін і розных метадалагічных арыентацый. Выказаў ён надзею, што канферэнцыя будзе спрыяць распаўсюджанню ведаў аб „Белавежы“ ў свеце, а таксама будзе стымулам для творчасці „белавежцаў“ у будучым.

Інфармацыя аб канферэнцыі была б няпоўнай, калі б не сказалі мы, што пасля першага дня яе ўдзельнікі паехалі ў Белавежу, дзе прынялі ўдзел у свяце Купалы. Наш госць — беларус з ЗША Мікола Заморскі сказаў: „Я многа дзе быў, між іншым, на Гаваях. Аднак такога, як у Белавежы, не бачыў нідзе і толькі ў Белавежы на свяце Купалы ўзрушыўся да слёз“.

Аляксандр Баршчэўскі
Фота Яніны Чэрнякевіч

Міхась Касцюкевіч, Гданьск. Піша, што цяжка яму навязаць сувязь з Гданьскім гуртком Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Там, пераважна, зачыненыя дзверы. Але, цярплі-ва, даб'ецца ён свайго. Зацікавіўся Міхась Касцюкевіч, таксама, звесткай, што будзе выдадзены альманах твораў „белавежцаў" пад загалоўкам „Гасцінец", які адрэдагаваў Юрка Валкавыцкі. Звяртае ён увагу на рэцэнзію кніжкі „Białoruś, Białoruś", напісаную люблінскім даследнікам беларускай гісторыі, дацэнтам Рышардам Радзікам, якую змясціў сёлетні „Przegląd Powszechny" ў шостым (чэрвеньскім) нумары.

Цікавіцца іншымі публікацыямі пра „белавежцаў". Падаем звесткі пра тыя, пра якія самі ведаем (не ўсе даходзяць да нашага ведама). У чацвертым нумары часопіса „Miesięcznik Literacki", апублікавалі дзевяць апавяданняў Сакрата Яновіча, перакладзеныя на польскую мову Юркам Плютовічам (ён шмат перакладае з творчасці „белавежцаў"). Варта адзначыць, што ўзяты яны з „Нівы" за апошнія гады і з „Беларускіх календароў" (напр. „Бацькаў дом", „У мястэчку", „Эпізоды фронту", „На пажарышчы"). Іншы цыкл апавяданняў С. Яновіча змясціў штомесячнік „Więź" у першым нумары, які выйшаў з вялікім спазненнем, як гэта часта ў нас бывае. Вядомы Віктар Варашыльскі як перакладчык выбраў туды Яновічавае з „Нівы" — „Одум", „Рэмінісцэнцыі", „Як Босы Бог разжыўся". У гэтым жа часопісе надрукаваны два вялікія публіцыстычныя матэрыялы, прысвечаныя наогул беларускім праблемам, у прыватнасці палеміка з кніжкай „Białoruś, Białoruś", якая ірытуе кансерватыўнае крыло польскай грамадскай думкі. Рэагуе на гэтую кніжку і штомесячнік „Białostocczyzna" у сваім сакавіцкім нумары. Генрык Маецкі, хоць і доктар навук, але, на жаль, перапаўтарае глупствы царскіх гісторыяграфаў пра Беларусь, што сумна сведчыць пра ўзровень польскага беларусазнаўства.

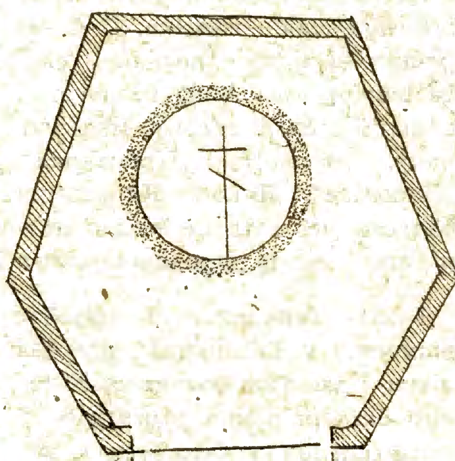
З іншых „белавежцаў" польская крытыка прыкмеціла Міхася Шаховіча, не вельмі ўдала выносячы ў загаловак гутаркі з ім — Język, który staje się zbędny („Kurier Podlaski" Nr 128, 1-3.VII.). Шаховіч аналізуе сітуацыю беларускага пісьменніка ў Польшчы. Гэтая сітуацыя далёкая ад нармальнай. Пакуль што гэта адзіная польская публікацыя, якая шырэй патрактавала трыццацігоддзе нашай „Белавежы" (акрамя „Gazety Współczesnej"). Будзем спадзявацца на болей. Усё яшчэ дамінуе зацікаўленне кніжкай „Białoruś, Białoruś", што ў нейкім сэнсе перашкаджае заўважаць творчасць іншых нашых пісьменнікаў. Але, як кажуць людзі, усяму свой час. **(ся)**

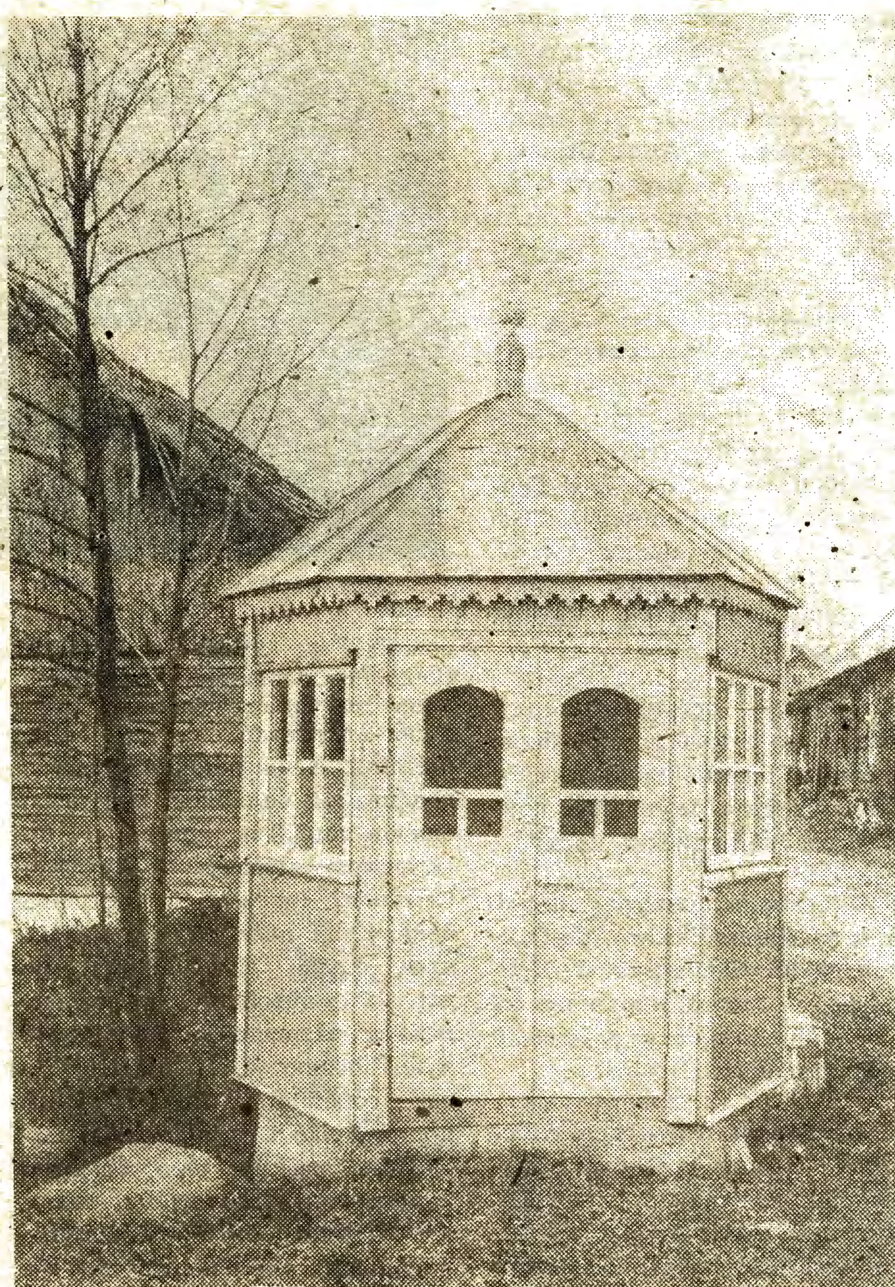
ПОМНІКІ КУЛЬТУРЫ

Капліčка-калодзеж у Рыбалах

Ля вуліцы, у двухстах метрах ад прыхадской царквы, у Рыбалах стаіць капліčка. Часопіс „Клировые ведомости" з 1900 г. паведамляе, што збудавана яна была ў 1894 г. на крыніцы. Капліčка мае рэгулярны шасцівугольны кшталт з калодзежам у сярэдзіне. У лістах бельскага благачыннага ад 23.11.1893 г. знаходзім вестку аб тым, што духоўная ўлада дае згоду на аднаўленне калодзежа для пасвячэння вады ў дзень свята Богаяўлення і Перапалавення Пяцідзесятніцы, а таксама на патрэбы ўсіх людзей.

Капліца пакрыта бляхай, у сярэдзіне маляваная на бляхе ікона „Хрышчэнне Гасподне", а на столі абраз св

Духа ў выглядзе голуба. Калодзеж, што знаходзіцца пасярэдзіне капліčкі, зроблены з бетонных кругоў. Як і даўней на „Крашчэнне" (Ярдан) урачыстая працэсія прыходзіць сюды свяціць ваду.

Р. С.

Мал. Б. Ф. Рудкоўскіна

Фота А. Садоўскай

Зрэпарцёрскіх запісак

Войшкаўскія Бручкі жывуць па-суседску. Старэйшыя, **Аляксей** і яго жонка **Аляксандра,** засталіся ў сваёй драўлянай хаце, тыповай для колішніх вёсак усходняй Беласточчыны. Яго сын **Ян** з жонкай **Валянцінай** пабудаваліся побач.

— Каб вы ведалі, колькі я наваяваўся з тутэйшымі гміннымі ўжэнднікамі, каб яны дазволілі мне загаспадарыць гэтую пустую дзялянку зямлі! — заяўляе Ян Бручка. Гляджу я на ягоную пыхлівую вілу, у якой жыццё бурліць аж на трох паверхах, пасля вочы пераводжу на хату бацькоў і міжвольна бачу ў гэтым знак нашага часу ды красамоўны малюнак беспаваротных пераўтварэнняў, якія здзейсніліся ў грамадска-палітычным краявідзе нашай Беласточчыны на працягу жыцця ўсяго ледзь двух пакаленняў.

Аляксею Бручку — ўжо за 60. Яго жонка даходзіць да гэтай жыццёвай мяжы. Абое яны, аднак, яшчэ не здаюцца ў палон старасці і надалей паспяхова спраўляюцца са сваёй звыш 6-гектаровай гаспадаркай. Гэта галоўная крыніца іх фінансавай незалежнасці — і ад сына, Яна, які пасяліўся побач, і ад старэйшай дачкі **Яўгеніі,** якая жыве і працуе ў Беластоку.

— Толькі не падумайце, — засцерагаецца дзядзька Аляксей, — што нашы дзеці неяк адварочваюцца ад нас, старых. Я ўпэўнены, што яны ахвотна падзяліліся б з намі ўсім сваім дабром...

— ... было б чым дзяліцца, — заўважыў я, думаючы перш за ўсё аб багацці яго сына Яна. Такое багацце, аднак, з паветра не бярэцца.

— На шчасце, няма ў тым аніякай патрэбы, каб нашы дзеці нечым з намі дзяліліся, — рашуча сцвярджае бацька. — Наадварот, у мяне яшчэ часта знойдзецца лішні грош, каб дапамагчы дзецям і ўнукам.

— Як вы, дзядзька Аляксей, уваходзілі ў сваю самастойнасць? — пацікавіўся я.

— Як? — усміхнуўся ён сваім думкам. — З цэпам, а дакладней кажучы, дык з двума цапамі. Адзін быў бацькаў, а другі — мой. Трэба вам ведаць, што наш бацька быў сляпы. Страціў зрок на вайне. Яшчэ ў царскай арміі. Ад 20 года жыцця нічога ён не бачыў, але ў працы не кожны відушчы змог быў з ім спаборнічаць.

— Вось з ім, з маім сляпым бацькам, хадзілі мы малаціць у два цапы, — прадаўжаў Аляксей Бручка. Было гэта яшчэ ў час акупацыі і зараз пасля вайны таксама. Людзі плацілі нам чым хто мог, найчасцей нейкай часткай абмалочанага збожжа...

Сын яго, Ян, нарадзіўся ў 1954 годзе. Быў гэта ўжо іншы час і іншыя ўмовы ўрастання ў самастойнае жыццё. Ён здабыў карысную прафесію, стаў дасканалым майстрам па рамонту аўтамабіляў. Як і многія іншыя сялянскія юнакі, прабаваў ён свайго шчасця ў горадзе, у Беластоку. Працаваў у сваёй прафесіі, але разам з жонкаю і з дзецьмі блукаліся яны па чужых кватэрах.

Жонка Валянціна, таксама войшкаўская дзяўчына, у 1972 годзе закончыла Бельскі беларускі ліцэй і затым спасобілася да прафесіі ў паеляліцэйнай студыі па электроніцы. Значыць, стала тэхнікам-электронікам. Тады патрабавалі спецыялістаў гэтага профілю. То ж гучна клалі якраз падваліны пад электронную прамысловасць у Беластоку. І Валянціна шмат гадоў стаяла ля канвеера па вытворчасці частак-модуляў для зборкі каляровых тэлевізараў.

Яе муж Ян зарабляў нядрэнна. Мог яшчэ разлічваць на дапамогу бацькоў. І грошы знайшліся. Зараз за Дайлідамі ён купіў сабе невялікую дзялянку зямлі. Хацелася яму мець уласны дом і сваю прыватную майстэрню па рамонту аўтамабіляў. Сям'я ж у яго сістэматычна павялічвалася. Першыя дзве былі дзяўчынкі: Юстынка і Мартуня. І толькі ў трэці раз пашанцавала ім на хлопчыка. Назвалі яго Кароль. Магчыма таму, каб у

Пра далёкае думай, але блізкім жыві

Дваццатага мая я сустрэўся з вучнямі гайнаўскіх школаў, у якіх навучаюць беларускую мову. Я гаварыў ім пра беларуска-польскія культурныя сувязі. Аб тым, як трэба шанаваць Айчыну і людзей іншых нацыянальнасцей. Адзначыў, што чалавек, родзячыся, не выбірае сабе ні бацькоў, ні нацыянальнасці. Вырасце на такога чалавека, якім яго выхаваюць.

І вось тут праблема: як бацькі і школа рыхтуюць маладога чалавека да жыцця? Няма нічога горшага на свеце, калі дзіця выносіць з роднага дома нянавісць да суседзяў і да людзей іншай нацыянальнасці ці веравызнання. Прыйшлі мне ў галаву такія думкі, калі я вяртаўся аўтобусам з Гайнаўкі ў свой Беласток. У Трасцянцы ўвайшло ў аўтобус двух мужчын, пасядалі яны і загаварылі пра свае справы. Вядома, па-беларуску. За імі сядзеў нейкі элегант з прэтэнзіямі на інтэлігента. Ён усё круціўся, як на іголках, і калі тыя мужчыны выходзілі на нейкім сустрэчным прыпынку, кінуў як бы наўздагон ім:

— Біць і рэзаць за такую мову!

Мужчыны пачулі гэта, абурыліся, назвалі яго польскім нацыяналістам, і павыходзілі так, як намерыліся.

Хто выхоўваў гэтага маладога элеганта? Школа? Бацька-маці? Ці гарадская вуліца?

Мець крыўду да беларусаў за тое, што яны — беларусы? За тое, што яшчэ гавораць на сваёй мове? Гэта ж найбольш мяккі народ у свеце! Стаіць, напрыклад, дзесяць беларусаў і тут падыходзіць да іх паляк, які, дарэчы сказаць, разумее іх мову, але яны, усе дзесяцёх, адразу пераключаюцца на яго мову (калі падыдзе рускі — то на рускую). Дзе ў іншым народзе ты ўпаткаеш такую спагаду? На жаль, чалавек — натура несправядлівая, шануе пераважна таго, каго баіцца. Не шануе таго, хто добры да яго. Трэба змагацца з гэтым. Але як? Хрысціянства ўжо дзве тысячы гадоў павучае, што трэба быць чалавеку добрым. І што? І добры ён?

У беларусаў, як у анёлаў, няма шавінізму. А ўзамен што яны маюць? Пагарду да сябе маюць.

Дарэчы будзе сказаць тут, што мы, беларусы, маем тую перавагу над суседнімі народамі, што ўжо ад калыскі жывем у двух або і ў трох культурах. Ведаем рускую, ведаем польскую. І даем рады гаварыць на гэтых мовах. А тыповы паляк або рускі чалавек ведае толькі сваю, і можа таму сярод іх больш шавінізму. Бо шавінізм — гэта ідэалогія людзей маларазвітых, тупаватых. Беларус, як правіла, мае шырэйшы погляд на свет і яго праблемы, і таму ён не такі фанатычны. Гэта гучыць вельмі пахвальна для нас. Але разам з тым, і небяспечна. А таму, што ў выпадку слабога духам існуе пагроза, што такі слабак паддасца мацнейшым уплывам, замест цаніць сваё, беларускае. Гэта мы бачым па тым, як трымаюцца беларушчыны інтэлігентныя нашы людзі, і як хутка паланізуюцца. Усякія — так званыя — „простыя“, якія вызнаюць нярэдка філасофію: „Мы людіе тэмны-тэмны, нам абы грошы і харчы хорошы...“

Васіль Петручук

Бяздзетная Нарва

Люблю падарожнічаць па нашай зямельцы. І так, завітаў я ў Нарву. Знаёмых тут у мяне, як і ўсюды. Найперш цікавіць, як ідзе „Ніва“ ў ваколіцы. Сцёпа Пташынскі на пошце кажа: сорак адзін экземпляр! І дадае: калі я сам быў пісьманосцам, то „Нівы“ разносіў за пяцьдзесят штук. І як быў малады, сам пісаў час ад часу ў „Ніву“... Думаю сабе: Сцёпа, няўжо толькі маладыя павінны цікавіцца светам? А старыя ўжо не?

Прыемна заўважыць, што трохі пачынаюць тут выпісваць беларускія савецкія часопісы: „Бярозку“, „Беларусь“, „Вясёлку“. У газетным кіёску таксама нябдага з нашымі нацыянальнымі выданнямі, хоць магло б быць куды лепей! Нашай „Нівы“ даюць у продаж трыццаць два экземпляры, але не заўсёды ўсе выкупляюць. Калі я быў у Нарве, ляжала яшчэ адзінаццаць штук „Нівы“.

Трохі раскажу пра ГС, бо ён тут важны. Робіць у ім сто семнаццаць чалавек. Кіруе прэзас Віталь Пякарскі. За мінулы год мелі абароты на суму амаль мільярда злотых (938 млн.). А даходу — трынаццаць мільёнаў. Ёсць два трактары, тры самаходы. Існуюць два клубы гаспадароў, у Гарадзіску і Макаўцы. Увесь гандаль, гэты дэталёвы (рознічны), адбываецца ў шаснаццаці крамах. ГС мае ўзорную краму; дай Божа, каб надоўга яна такою засталася. Думаюць пра кавярню, хоць хто яе ведае, ці ўтрымаецца пры цяперашніх цэнах кавы і не толькі кавы...

Прасілі мяне перадаць у „Ніву“ імёны выдатнейшых працаўнікоў ГСу. Вось яны: Піліп Грынявіцкі, Іван Якубоўскі, Кастусь Юшкевіч, Іван Іванюк, Юзік Паскробка, Тадэвуш Катовіч, Аляксандр Ляўчук, Марыя Кур'яновіч, Яўгенія Янюк. Няхай мне жанчыны прабачаць, што напаследак пра іх згадваю, але, відаць, парадак пераліку быў па заслугах, а не па тым, хто большы, а хто меншы начальнік...

Цікавай была гутарка мая з кіраўніком пякарні, з Мікалаем Шварцам. Колькі нарвяне і ваколле з'ядаюць хлеба ды пірагоў? Аказваецца, што за суткі амаль тры тоны (2.800 кг). Вёска цяпер не пячэ свайго хлеба, ласуецца т.зв. купным.

Неблагі даход дае рэстаранчік „Над Нарвай“: два мільёны. А план пастаянна перавыконвае, бо людзі не столькі ядуць абеды, колькі п'юць... Гэта відаць па знішчаных крэслах, бо цвярозы не дадумаецца так пустошыць. Але даход ёсць, ёсць за што купіць новыя.

Сумная статыстыка шлюбаў і пахавінаў: за мінулы год ажаніліся дваццаць восем мужчын, а памерла — мужчын і жанчын (іх менш) — семдзесят дзве асобы. Нашмат больш памірае, чым родзіцца, а ў мінулым годзе не нарадзілася тут аніводнае дзіця. Вось табе і перспектывы! З маладых гаспадароў шлюб мела ўсяго чатырох: двух маладых, і двух ужо ў гадах, пад сорак. Дзяўчаты не хочуць ісці замуж на гаспадарку, усе пруцца ў горад, хоць іх там цяпер амаль паўтары на аднаго кавалера.

Дзяцей, калі нарэшце народзіцца якое ў Нарве і ў гміне, найчасцей хрысцяць Каміляй, Ільёю, Магдалінай, Андрэем, Святланай. Так што яшчэ не зусім зводзяцца нашы імёны.

Застаўся след легенды пра Купалле, якое некалі гулялі на Прыстані, на беразе Нарвы, у месцы, у якім спыняліся арэлі-плытагоны.

Мястэчка Нарва мае свае беды і нястачы. Пра іх ужо пісалі ў „Ніве“, хаця б пра той страшны пажар... І будзем пісаць, бо газета павінна пісаць пра тое, што не толькі цікава ведаць, але і што баліць, надакучае. Бо так ствараецца грамадская думка, якая потым можа мець уплыў на бег шмат-якіх спраў. А пакуль даволі будзе.

Андрэй Гаўрылюк

будучыні стаў ён сапраўдным каралём роду войшкаўскіх Бручкаў.

— З такой сям'ёй не было ўжо як блукацца нам па наёмных кватэрах, — сцвярджае Ян Бручка. — На жаль, не ўдалося мне дабіцца дазволу на пабудову ўласнай сялібы ў Дайлідах. Сплюнуў я на гарадскія раскошы, прадаў пляц ды разам з сям'ёю вярнуліся мы ў родную вёску...

І на працягу кароткага часу паявілася ў Войшках ганарыстая віла.

У высокім падвале Бручкі наладзілі сабе гаспадарчую частку. Большую частку прасторнага партэра займае салон, значыць, гасцінны пакой, які можна яшчэ пашырыць, рассунуўшы шырокія дзверы ў вялікі хол. Побач — падсобная газавая пліта і яшчэ незагаспадараны дабавачны пакойчык.

— Гэта на выпадак, калі б госці якія з'явіліся, — інфармуе гаспадыня, Валянціна Бручка. — Толькі, бачыце, не паспелі мы яго яшчэ абсталяваць мэбляй, — засцерагаецца яна.

Зайшлі мы на першы паверх. Там абсталяваны сямейныя спальні, асобныя для ўсіх.

Гаспадыня запрасіла за стол. Цяпер яна займаецца хатняй гаспадаркай, даглядае дзяцей, а ў сезоне прымае трускалкі ад тутэйшых плантатараў.

— За адзін сезон зараблю я столькі, што на фабрыцы за круглы год, — кажа яна.

— А ці гэта праўда, што выйгралі вы мільён злотых на латарэі? — пацікавіўся я.

— Так, праўда, — пацвердзіла Валянціна Бручка. — Тады была я адна, без мужа. Янак знаходзіўся яшчэ ў Амерыцы. Год часу зарабляў ён там гэтыя долары, — паясніла яна. — Дык сяджу я дома, а ў сэрцы смутак, на душы нейкі цяжар. Пачала маліцца. Крыху, быццам

Бацька і сын жывуць па-суседску.

бы, палягчэла. Наведала сястру, разам пайшлі мы ў царкву. А пасля штосьці мяне падкусіла, каб купіць латарэйны білет. Каштаваў ён, памятаю, 50 злотых, аварты быў... мільён!

— А вы як папалі ў ЗША? — звярнуўся я да Яна Бручкі.

— Звычайна, — адказаў ён. — Выстаяў у чарзе візу, купіў білет на самалёт і паляцеў. Ну, вядома, раней яшчэ аформіў запрашэнне. Аплацілася. Бо і працу нядрэнную ды і па сваёй прафесіі ўдалося мне здабыць. А там добрую, руплівую і знатакоўскую работу ўмеюць цаніць. Выходзіла не менш чым па пяць долараў у гадзіну. Бос, уласнік майстэрні, амерыканскі паляк, прыхільна адносіўся да мяне, хаця я не скрываў ані сваіх рэлігійных пачуццяў, ані нацыянальнай прыналежнасці. Казаў, каб я аставаўся і даўжэй, абяцаў падбавіць у зарплаце. Але без жонкі і дзяцей даўжэй ужо не мог я стрымацць...

— І за гэтыя долары — вось гэты дом, з яго багатым абсталяваннем? — выявіў я ў голас сваю здагадку.

— Не, — запярэчыў гаспадар. — Гэты дом амаль поўнасцю абсталяваў я яшчэ да сваёй паездкі за доларамі. І не гэтыя долары лічу я найважнейшым сваім здабыткам. Вышэй я цаню сабе вопыт, як хутка і дакладна трэба працаваць. Цяпер магу я вось узяцца за рамонт любых аўтамабіляў, нават і заходніх і японскіх марак...
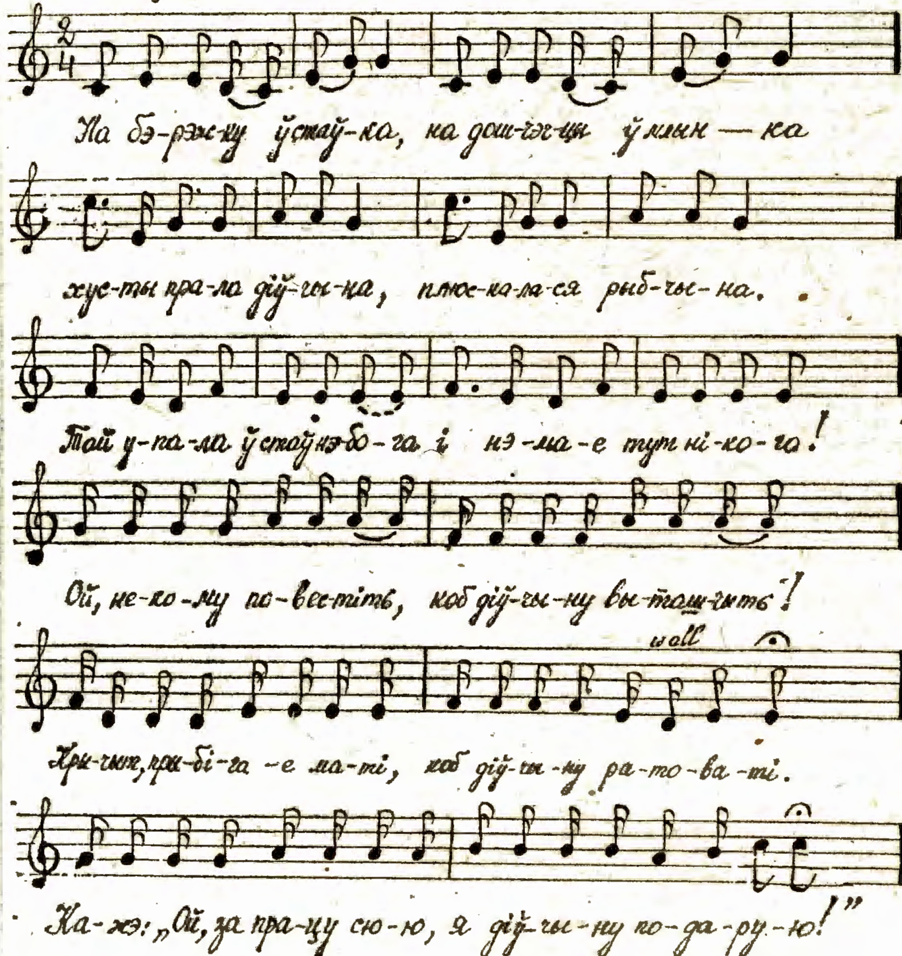
Магчыма таму, каб дастацца ў майстэрню Яна Бручкі, трэба запісвацца ў доўгую чаргу. А летам у жніво, найчасцей можна сустрэць яго на ўласным камбайне, калі косіць і малоціць аднавяскоўцам збожжа.

— З гэтым камбайнам дык справа атрымалася так, — паясняе Ян Бручка, — што Войшкі атрымалі талон на яго пакупку. Не знайшлося, аднак, у вёсцы адважнага, каб выкінуць некалькі мільёнаў злотых, дык папрасіў я, каб яны мне дазволілі. Ну і цяпер, хоч ці не хоч, трэба рабіць паслугі. Падняўся грыбом...

Пасядзелі мы за гасцінным сталом, пагутарылі аб многіх справах свету сяго. Да кампаніі далучыўся настаяцель Рыбалаўскага прыхода, айцец **Рыгор Сасна**, якога прымалі яны з асаблівай пашанай. Гэта ён таксама рэкамендаваў мне сям'ю Бручкаў. І вечар прайшоў непрыкметна. Ад іхняга сямейнага шчасця неяк і мне палягчэла ў збалелым сэрцы.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

ФАЛЬКЛОР

НЭХАЙ БУДУ Я ТВОЯ...
(веснавая)

На бэрэжку ў стаўка,
на дошчэчцы ў млынка
хусты прала дійчына,
плюскалася рыбчына.
Тай упала ў стаў нэбога
і нэмае тут нікого!
Ой, некому повестіть,
коб дійчыну выташчыть!
Крычыт, прыбігае маті,
коб дійчыну ратоваті.
Кажэ: „Ой, за працу сюю,
я дійчыну подарую!..“
А дійчына ўродліва,
молодэнька, жартоўліва,
ручэнькі білюсенькі,
нуожэнькі зграбнюсенькі.
Вона ўся, як кветочка,
любая, як рыбочка,
тай умее таньцоваті,
з козакамі жартоваті.
І козак тут із'явіўся,
зараз у ставок опустіўся.
Знайшоў шыбко вон дійчыну
той вытёг, як рыбчыну.
Ты козачэ ўродлівы,
молодэнькі, жартоўлівы,
усонькі чорнявыі,
зубонькі перловыі.
Чубчык твой круглюсенькі
то й жупан тонюсенькі,
чырвоная шапонька
тай як огуляронька,
саф'яновы чоботе,
шчэ й шабэлька пры боціе.
Стэрэжысе, дійчыно,
моя люба рыбчыно,
то й коле млыну нэ ході,
у ставочок нэ ўпаді,
бо я дужэ працёваў,
як я тэбэ вытягаў.
Для высокого твого стану
чы я тэбэ нэ достану?
Як вэчур будэ блізэнько,
выйді до мэнэ, сэрдэнько.
Колі доля то моя,
нэхай буду я твоя!..

Ад Кацярыны (1912 г. нараджэння) і Івана (1906 г. нараджэння) Ільяшукоў з в. Курашава, гм. Чыжы, запісаў 27 лістапада 1987 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Сніцца мне, што іду я з хлопцам (гэты хлопец з суседняга сяла) цераз сяло. На панадворку ноч, цёмна Сяло нібы мне знаёмае, але будынкі незнаёмыя. Ідзем мы па бруку, і раптам я ўбачыла з правага боку вялікі драўляны крыж. Далей стаіць царква, у якой пазамыканы аканіцы. З левага боку з панадворка выносяць труну. Людзей гэтых я не ведаю. На бруку ляжыць букет кветак на магілу. Вышлі мы за сяло і хлопец кажа: ідзем далей, але я не згадзілася. А за сялом з могілак штосьцік белага выйшла і я перапужалася (могілкі мне знаёмыя). Што гэта ўсё абазначае?

Другі сон. Сніцца, што нейкі мужчына душыць мяне. Я пачала крычаць: „мама, тата“, яны прачнуліся. Мужчыну выгналі з хаты. І я кажу, каб тата клаўся спаць, але ён не хацеў і сказаў, што мужчына можа вярнуцца. Што значаць гэтыя сны?

Ленка

Ленка! Сны твае сведчаць аб тым, што твае маладое жыццё не пазбаўлена ўжо нейкіх сур'ёзных праблем.

Ты ідзеш вось праз вёску з хлопцам з суседняга сяла. На панадворку цёмная ноч — і гэта абазначала б твае бяссілле ці беднасць. З правага боку ты ўбачыла драўляны крыж — чакаюць цябе смутак і прыкрасці. Царква таксама прадвяшчае сум і расчараванні. Але, аказваецца, не ўсё яшчэ страчана. Пасля ты ўбачыла труну, якую выносілі з панадворка. Труна для старых абазначае хуткую смерць, для сямейных — прыбытак, а для маладых жа — вяселле і добрае жыццё. Таксама і могілкі абазначаюць здароўе, поспех у справах, доўгае жыццё. Ну, і ўсё ж гэты букет кветак павінен прынесці нейкі ясны прамень.

Другі сон выразна сведчыць пра ўсе твае непакоі.

Астрон

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, піша табе ненавісная свякруха. А мо нават і не ненавісная, а проста абыякавы, чужы для сваёй нявесткі чалавек. Колькі я для яе зрабіла, колькі слёз выплакала потым, я ж гатова была на калені перад ёю стаць, а сыновая — быццам камень.

А было ўсё гэта так. Мой адзіны сын яшчэ ў школе быў вельмі добрым вучнем. Шмат часу прысвячаў вучобе, іграў ў шахматы, займаўся спортам. На дыскатэкі не хадзіў, „пад намёты“ з дзяўчатамі не выязджаў. Вельмі добра здаў экзамен у вышэйшую эканамічную школу ў Варшаве і выдатна закончыў яе. Вельмі многа часу і ў вышэйшай школе прысвячаў ён спорту. Працаваць прыехаў у Беласток, дахаты. Атрымаў адразу даволі высокую пасаду ў адной з гандлёвых дырэкцый. І ў першы ж месяц пасля свайго прыезду пазнаёміўся з адной прадаўшчыцай. Дзяўчына была прыгожая і хутка змагла ўзяць яго ў абарот. Для яе справы сексу былі зусім звычайнымі справамі. Яна ж — была ў яго першай. Мой сын закахаўся па вушы. Можа, і цяжка было выстаяць перад такой прыгажуняй, але ж і адкрыўся для яго новы свет — свет сексу, якога не зведаў да дваццаць чацвертага года жыцця.

Праз паўгода гэта дзяўчына стала маёй сыновай, нявесткай, значыцца. Дзяўчына, нягледзячы на недахопы ў адукацыі і выхаванні, аказалася даволі прыветлівай і някепскай гаспадыняй. Я была шчаслівая, што нарэшце мой сын мае сям'ю. Праз год нарадзілася ў іх дачушка, а праз год — і хлопчык. Добрае, спакойнае сямейнае жыццё майго сына працягвалася дзесяць гадоў. А праз дзесяць гадоў мая сыновая, неспадзявана закахалася ў свайго намнога старэйшага дырэктара. Працавала з ім разам не адзін год і ніколі не заўважыла яго асаблівай прывабнасці. Але ж вось аднаго разу паехалі яны разам на нейкую канферэнцыю. Прабылі там тыдзень і гэты тыдзень зламаў майму сыну жыццё. Вярнуўшыся з гэтай паездкі, мая нявестка хадзіла нейкая задуменная, маркотная, ні аб чым нельга было з ёю пагаварыць, кожная тэма яе нервавала. Нават калі нешта гаварыла, то думкамі была надта далёка ад усяго таго, што яе акружала. А праз нейкі час, нічога не скрываючы, расказала пра ўсё майму сыну. Сказала, што падае на развод, што больш жыць з ім не будзе і не можа, што кахае іншага чалавека. Хаця ў дырэктара таксама ўжо былі дарослыя дзеці і жонка таксама яшчэ жыла, ён абяцаў таксама развесціся і быць з маёй нявесткай. Але пасля раздумаўся і сказаў маёй нявестцы, што ад сям'і не адыдзе, бо колькі яму засталося таго жыцця і які гэта ўсё мае сэнс?! Нявестка, аднак, засталася пры сваім намеры, а сын мой у гэтым ёй не запярэчыў, хаця да сёння кахае яе. І адыйшла яна, пакінуўшы нам на выхаванне сваіх дзяцей —дачушку і невялікага яшчэ сынка. У судзе абыякава згадзілася на тое, што дзяцей будзе выхоўваць яе муж. Цяпер не заглядае, не цікавіцца дзецьмі, так як бы іх ніколі не радзіла, не выхоўвала і не кахала. Скажы, Сэрцайка, ці ёсць ва ўсім гэтым нейкая логіка?

Варвара

Варвара! Напэўна твая былая сыновая нейкую логіку ва ўсім гэтым бачыць. Каханне — неспадзяванае, новае — засланіла ёй свет. Напэўна спадзявалася, што будзе жыць са сваім новым каханым, але калі згаджаецца і на такую сітуацыю, што будзе адна сядзець і чакаць, ці не прыйдзе яе каханы, то, павер мне, што мусіла быць ёй кепска з тваім сынам. Не пра ўсе справы ведае маці, тым больш, маці мужа. Можа, не згаджаліся ў справах сексу, мо гэты другі чалавек адкрыў перад ёй новы свет... Нельга, аднак, дараваць маці, якая, быццам тая зязюля, падкідае сваіх дзяцей на выхаванне некаму іншаму.

Ну, што ж, але цяпер ты ўжо нічога не зробіш, тым больш, што сын твой адразу даў развод. Лёс сам разлічыцца з тваёй нявесткай! Думаю, што прыйдзе яна яшчэ некалі пакланіцца сваім дзецям, ды на жаль, позна ўжо можа быць. А сыну твайму, магчыма пашчасціцца яшчэ з іншай жанчынай. Дапамажы яму пакуль што!

Сэрцайка

ХАЛАДНІК З ПАМІДОРАМІ

На 1 кг памідораў трэба ўзяць паўтара літра вады, 1 шклянку кіслай смятаны, 1 цыбулю, соль, цукар.

Ваду закіпяціць і астудзіць. Памідоры абліць кіпетнем, зняць з іх скурку, парэзаць на чвэрткі і працерці праз сіта. Абабраць цыбулю і разрэзаць яе на чатыры часткі. Усё палажыць у астуджаную ваду. Тады забяліць смятанай, дадаць соль і цукар па смаку. Праз 15 мінут выняць цыбулю з супу.

ХАЛАДНІК

На 1-2 маладыя буракі ўзяць 15 дэкаў шчаўя, 2 літры кіслага малака ці кефіру, 1 шклянку смятаны, 2 свежыя агуркі, пучок радыскі, зялёную цыбульку, укроп, соль, цукар, 3 крутыя яйкі.

Буракі дакладна ачысціць і памыць, а тады зварыць. Абабраць і парэзаць іх у слупкі Шчаўе перабраць, добра перамыць, пасячы, зварыць і астудзіць. Памыць рэшту гародніны, агуркі абабраць і нарэзаць костачкай, радыску тонкімі скрылёчкамі. Цыбульку і ўкроп дробна пасячы. Гародніну перамяшаць з кіслым малаком і смятанай, пасаліць, пасаладзіць па смаку, паставіць на гадзіну ў халоднае месца. Перад падачай у кожную талерку палажыць некалькі кавалкаў зваранага яйка. І абавязкова — маладая бульба!

Гаспадыня

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Віктар Швед

ДАКУЛЬ МНЕ МЫЦЬ РУКІ?

Раніцою запытаў матулю
Ў школу адыходзячы Арцём:
— Ты якую мне дасі кашулю,
З доўгім ці кароткім рукавом?

— А чаму ты запытаўся,
сынку? —
Хоча знаць найлепшая з матуль.
— Рукі буду мыць я за хвілінку,
Дык хачу даведацца дакуль.

ДОПІНГ

— Матулька ты каханая,
Скажу табе я шчыра:
Не буду піць паганага
Я рыбінага жыру.

Спаборніцтвы спартыўныя
У нас у школе ўсё-ткі,
Дык, скажуць, што актыўныя
Прымаў на допінг сродкі.

МІКІТКА СПІСВАЕ З ЧУЖОГА СШЫТКА

Настаўнік кажа на ўроку:
— Спадзяюся, сваім зрокам
Я не ўгледжу, як Мікітка
Спісвае з чужога сшытка.

— Спадзяюся я таксама
На гэтае ж самае.
Іначай будзе вельмі брыдка, —
Адказаў Мікітка.

ТУПАЯ БРЫТВА

Бацька брыецца ды лае:
— Што зрабілася, браточкі,
Мая брытва так тупая,
Не бярэ ні валасочка.

Адазваўся сынок Воўка:
— Дык няпраўда гэта, татка,
Прад хвілінаю алоўкі
Завастрыў я брытвай гладка.

Сцэна з п'есы „Мікітаў лапаць" у выкананні вучняў з Барысаўкі. Пастаноўкай гэтай п'есы барысаўцы занялі I месца ў сёлетнім аглядзе школьных тэатральных калектываў.
Фота Я. Чэрнякевіч.

У конкурсе беларускай песні для школьнікаў заўсёды з вялікім поспехам выступае хор са школы ў Ляўкове. Кіруе хорам настаўнік Васіль Целушэцкі.
Фота Я. Чэрнякевіч.

Алена Мімрык
Дзіяна Энціна

Пачатак у папярэднім нумары

У Бразавілі , сталіцы Народнай Рэспублікі Конга, Волю здзіўляла ўсё: і расліны, і птушкі, і розныя гукі. Але самым незвычайным быў надыход ночы. Пакуль яны з мамай прыбралі ў кватэры, пакуль вырашалі, дзе будуць жыць Воля і Мурзік, за акном зусім сцямнела. Яшчэ толькі што спякотнае сонца асвятляла ўсё навокал, ляталі птушкі, матылькі, ярка блішчэла зялёніна дрэў, як раптам, у нейкае няўлоўнае імгненне, усё зусім мяняецца, сонечныя промні робяцца ласкавымі, прыемнымі, і адразу ж сонца пачынае садзіцца, усё ахутвае цемра, быццам хтосьці нябачны павярнуў выключальнік за сценамі дома.

— Вось бачыш, дачушка, што такое краіна, якая размешчана па абодва бакі экватара, — усміхнуўся Валерый Васільевіч. — Назірай і параўноўвай. Толькі тады ты навучышся разумець краіну, куды мы прыехалі.

Воля выйшла на ганак паглядзець, як на змену дню прыходзіць ноч. Бясшумна снуюць кажаны, лятучыя сабакі, вялізныя жукі-галіяфы. Змаўкаюць птушыныя спевы, затое рэзка і аднастайна крычаць совы і тыя ж лятучыя сабакі. Каля электрычных ліхтароў, бы тыя сняжынкі, кружацца матылькі.

— Цяпер ідзі спаць, — сказаў тата, — каб не прапусціць нараджэння новага дня.

* * *

Воля прачнулася і назірала, як хутка настае раніца. Толькі што было зусім цёмна і ціха. Ды вось пачынаюць нясмела перамаўляцца птушкі. Палоска на небе святлее, нечакана разліваецца святло па ўсім небе, і адразу ж падымаецца сонца, пасылаючы на зямлю свае цёплыя промні. Чуецца шчабятанне маленькіх птушачак, вельмі падобных да вераб'ёў. Пазней Воля даведалася, што птушачкі гэтыя завуцца ткачыкамі, што жывуць яны ў гнёздах-кошыках, якія ладкуюць з валокнаў пальмавых лісцяў.

У першы дзень прыезду ў пакой заляцела афрыканская аса з доўгім тулавам і яшчэ даўжэйшымі лапамі. Страшная, жоўтая, у чорную палоску, яна гула басам і шукала ціхае месца, дзе б змайстраваць хатку для лічынкі. У пярэдніх лапках яна несла маленькі, з невялікую гарошыну, шарык спрасаванай гліны. Воля спалохалася, паспрабавала адмахнуцца.

Не паспела Воля апамятацца, як убачыла на падаконніку са-

(Працяг на стар. 10)

ТАМ, ДЗЕ ЦЯЧЭ РАКА КОНГА

(Працяг са стар. 9)

раканожку. Была яна велічынёю з аловак. „Ножкі“ яе, бы вялікія чарвякі, рухаліся хутка-хутка. Волі аж страшна стала глядзець на яе.

І тут зноў у пакой вярнулася аса. Воля якраз глядзела на сараканожку, а яе правая рука ляжала на спінцы крэсла. Дзяўчынцы здалося, быццам нешта дакранулася да яе пальцаў, і яна страсянула руку. І адразу ж адчула боль у пальцы. Палец апух на вачах. Услед за ім і рука зрабілася, як калода. Укус асы вельмі пякучы. Толькі гадзіны праз дзве пухліна пачала спадаць, а ўвечары Воля нават забылася аб гэтым непрыемным здарэнні.

Як высветлілася, асіныя ўкусы не самае страшнае. Новыя кангалезскія сябры папярэдзілі прыезджых, што яны павінны сцерагчыся змяіных укусаў, а таксама малярыйных камароў, якіх тут процьма. Каб не было непрыемнасцей, вокны зацягваюць жалезнай сеткай, а да ложкаў прырабляюць мустыкеры. Яны падобныя на вялікі каўпак. Пад столлю на крук падвешваюць сабраны ў вузел вялікі балдахін. Край яго на ноч апускаюць. Спіш, як пад каўпаком, — і дыхаць можна, і камары не дакучаюць.

У Бразавілі мустыкеры шыюць проста на вуліцы. Дзе-небудзь каля крамы пад нацягнутым тэндам сядзіць майстар-мустыкершчык са сваёй швейнай машынай, тут жа прымае заказы, шые мустыкеры, а лішнія аддае на продаж гаспадару крамы.

У самы спякотны час сутак — з поўдня да трох гадзін — кангалезцы адпачываюць. А потым з новымі сіламі бяруцца за працу.

Сям'і доктара трэба было прывыкаць да людзей, да клімату, да новага рытму жыцця. І яшчэ трэба было падумаць пра школу.

Запісвацца ў кангалезскую школу Волю павёў Валерый Васільевіч.

Яны ўвайшлі ў двухпавярховы будынак. У ім было халаднавата і ціха. Патыхала фарбаю. Дзверы класаў былі зачынены. Указальнік прывёў іх да кабінета дырэктара. Дырэктара на месцы не было. Сакратарка запісала Вольгу Пятроўну ў журнал дзевятага класа. Яе і тату гэта не здзівіла, бо яны ведалі, як лічацца класы ў кангалезскай школе: 12-ты — падрыхтоўчы. 11 — першы. Потым ідзе 10-ты — другі, а дзевяты адпавядае трэцяму, у якім павінна вучыцца Воля.

Працяг будзе

ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

АДНА — НА ПОЎДЗЕНЬ

Усе рэкі Польшчы плывуць на поўнач і кончаць свой шлях у Балтыйскім моры або ў большых рэках, якія таксама даносяць іх воды да мора. Толькі адна-адзіная рэчка ў нашай краіне належыць да водараздзелу Чорнага мора. Называецца гэта рэчка Стрвёнж. Бярэ пачатак у Бяшчадах у ваколіцах Устшыкаў Дольных і даносіць свае воды да Днестр, рэчку, якая ўпадае ў Чорнае мора.

500 МІЛЬЁНАЎ КРОКАЎ

Чалавек за адзін дзень робіць каля 20 тысяч крокаў. За год гэты лік узрастае да 7 мільёнаў, а за 70 гадоў жыцця — да 500 мільёнаў крокаў. Гэтай велічыні хапіла б, каб дзевяць разоў абысці Зямлю ўздоўж экватара або прайсціся шпацырам на Месяц.

КАЛЯРОВЫ КАНТЫНЕНТ

Антарктыду называюць Белым кантынентам. Насуперак гэтай назве людзі, якія там пабывалі, расказваюць нешта зусім адваротнае. Аказваецца, ваколіца паўднёвага полюса ў сонечны дзень вельмі каляровая. Сонечныя промні афарбоўваюць лёдавыя горы ў ружовы колер, жоўты, аранжавы ці нават фіялетавы. Рознакаляровымі бываюць таксама скалы — ад блакітнага да сіняга колеру. Але як толькі сонца заходзіць, усё становіцца малочнабелым.

У КАГО БОЛЬШ МОСТАЎ

Венецыя, якая ляжыць на 118 астравах, славіцца сваімі мастамі. Ёсць іх там 400. Але Ленінград мае іх значна больш — 602, а Берлін — 600.

У Польшчы Вроцлаў, які ляжыць над пяццю рэчкамі (Одра, Алава, Відава, Слензa, Быстрыцa) і перарэзаны шматлікімі каналамі, ганарыцца сваімі 100 мастамі.

У Быдгашчы, якую часам называюць польскай Венецыяй, толькі трошкі больш сарака мастоў.

ПЕРШАЯ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫЯ

Першую гарадскую электрастанцыю пабудаваў Томас Эдысан у Нью-Йорку ў 1882 годзе. Яна служыла для вытварэння электрычнай энергіі для 1284 лямпачак.

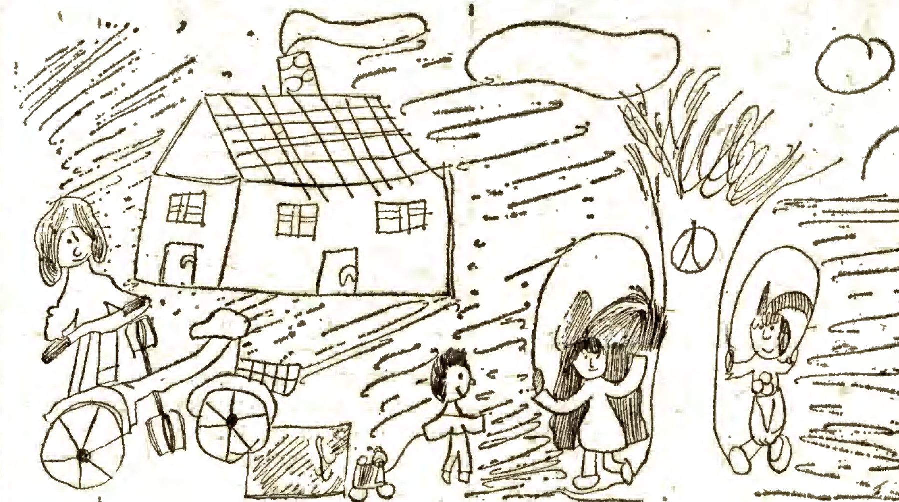
НАЙБОЛЬШАЯ Ў СВЕЦЕ

Найбольшая ў свеце электрычная лямпачка зроблена ў Японіі. Яна знаходзіцца ў Токіо. Сіла святла ў ёй 500 кВ, дыяметр 60 см і свеціць як пяцьсот 100-ватавых лямпачак. Пры святле гэтай лямпы можна чытаць газету ў адлегласці 0,5 кіламетра.

СУХІ ДОЖДЖ

У пустыні дождж ідзе вельмі рэдка. Але калі ўжо ідзе, дык можна бачыць такую з'яву: бачым, як падаюць кроплі, але яны, не далятаюць да зямлі, высыхаюць. І стаім нібы пад дажджом, а нас ён не змочыць. Вось вам і сухі дождж.

ДЗІЦЯЧЫЯ МАЛЮНКІ

Малявала шасцігадовая Івонка Юрашак са Слубіц спецыяльна для „Зоркі“. Малюнак называецца „Так мы гуляем“.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. Карпава, 8, кв. 4. Люда Шкілёнак. 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. Лермантава, 39, кв. 6. Лена Матвеева. 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Карпава, 8, кв. 1. Віталік Мацельскі. 4 клас.

* * *

БССР, 220102, г. Мінск-102, вул. Байкальская, 33, кв. 89. Таня Ермаковіч. 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Карпава, 8, кв. 10. Кірыл Скіндзер. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул Волаха, 25, кв. 27. Дзмітры Лакціёнаў. 5 клас.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

Прыходзіць вучань у кнігарню і просіць:

— Дайце мне, калі ласка, „Трох мушкецёраў“.

— На жаль, не маем, — адказвае прадаўшчыца.

— Дык дайце хоць аднаго, — просіць хлопец.

* * *

Зося прыбегла на стадыён.

— Які лік? — запытала яна.

— Нуль-нуль! — адказалі ёй хлапчукі-футбалісты.

— А ў чыю карысць? — зноў пацікавілася дзяўчынка.

* * *

— Янка, што ты там пры стале робіш?

— Пішу пісьмо, — адказвае хлопчык.

— А што пішаш?

— Гэта я яшчэ не магу ведаць, бо я яго толькі заўтра атрымаю.

* * *

На заканчэнне школьнага года Пеця прыходзіць дадому без пасведчання. Як толькі ён увайшоў у хату, маці зрываецца з крэсла.

— Не ўставай, — кажа Пеця, — застанься сядзець, я таксама сядзець застануся.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Паглядзі, хто з дзяцей якога змея запусціў. Памалюй карцінку каляровымі алоўкамі.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка“.

Piątek 29 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie z kukułką .9.30 Kino Teleferii:: „Syn strzelca"; 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 „Cygan" — serial. 11.30 Domator. 16.05 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.10 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 16.25 Intersygnał. 16.55 Mieszkać. 17.15 Teleexpress. 17.30 W Starym Kinie: „Dwanaście krzeseł". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sędzia i morderca" — film franc. 22.00 Żniwa '88. 22.15 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 22.25 Czas — mag. publ. 23.00 Konwój: Elbląg — Szczecinek. 23.05 DT.
aoar.t.61.1565W :

Sobota 30 VII — 8.10 Tydzień na działce. 8.40 Piłkarska kadra czeka. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Najmłodszych: „Lisek Vuk". 10.15 Tydzień na działce (2). 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare ,nowe, najnowsze. 11.40 Sobota na działce. 11.55 Bellona — pr. wojsk. 12.25 W świecie ciszy. 12.55 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 13.25 Skarbiec. 14.00 Antologia dramatu powszechnego; Antoni Czechow — „Iwanow". 16.00 Los. D. Lotka. 16.10 Konwój. 17.00 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Przygody prywatnego detektywa" — film węg. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Chiński syndrom" — film USA. 22.00 Tydzień w polityce. 22.10 Piknik Country — Mrągowo '88. 23.00 DT. 23.05 Pr. niedzielny. 23.10 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego. 23.15 Wiadomości sportowe. 23.30 Kino Nocne: „Inspektor Bellamy" — serial austral.

Niedziela 31 VII — 7.00 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne — Rozród bydła. 7.20 TTR — s. IV Zajęcia wakacyjne — Był sobie las. 7.40 Pr. dnia. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Teleferii: „Przygody Tomka Sawyera i Huckelberry Finna". 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 W królestwie owadów — film dok. 11.05 Siedem anten. 11.35 Kraj za miastem. 11.55 Wygraj szansę — turniej wiedzy o dobrym gospodarowaniu. 12.20 Tel. Koncert Życzeń. 13.05 Wygraj szansę (2). 13.55 Prezydenci — M. Fillmore. 14.05 Tel. film dok. „Kresowa ballada". 15.20 „W kamiennym kręgu" — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczoynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dom" — serial TP. 21.45 Sportowa niedziela. 22.15 Konwój 23.05 Siedem dni na świecie. 23.25 DT — Wiad.

Poniedziałek 1 VIII — 17.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 17.05 Człowiek człowiekowi — mag. PCK. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnica Enigmy" — serial TP. 18.15 Program muzyczny. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr tel. Spektakl na bis: Marian Homar — „To, co najpiękniejsze". 21.40 Żniwa '88 21.55 Tel. film dok. „W odblaskach łuny". 22.40 DT.

Wtorek 2 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie — Krąg. 9.25 Kino Teleferii: „Samochodzik i Templariusze" — serial TP. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Złote obrączki" — serial hiszp. 16.50 Pr. dnia i DT. 16.55 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. film dok. „Całe życie z okrętami". 18.20 Flesz. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram. 19.30 Dziennik. 20.00 „Złote obrączki" — serial hiszp. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Tel. film dok. „Ziemia nieobiecana". 22.25 Śladami pierestrojki. 22.40 DT.

Środa 3 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie — Tato, już lato 9.30 „Szagma, albo zaginione światy". 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Śledztwo porucznika Tomaszka" — film TP. 17 00 Pr. dnia i DT. 17.05 Los. Ex. i Super Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ginąca przyroda" — „Na ratunek sawannom" — film przyr. 17.55 Książki, książki. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pójść na całość. 19.30 Dziennik. 20.00 Zwierciadło czasu: „Prywatne życie Olgi Iwanownej" — film radz. 21.25 Żniwa '88. 21.35 Klub Międzynarodowy. 22.10 Studio Sport. 22.40 DT.

Czwartek 4 VIII — 8.45 Domator. 8.55 Kino Teleferii: „W poszukiwaniu kapitana Granta". 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Sprawy majora Zemana" — serial krym. CSRS. 17.10 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 17.15 Teleexpress. 17.30 Co, gdzie, kiedy? 18.25 Patrol. 18.50 Dobranoc. 19.00 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sprawy majora Zemana" — serial CSRS. 21.35 Pegaz. 22.20 Studio Sport. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Szkoła kochanków — pol. 1—3. A stawką jest śmierć — fr. 5—6. Werdykt — USA 6—7.

Czeremcha Konfrontacja — radz. 3. Biały lotos — chińsk. 6—7.

Hajnówka Panny i Aleksander — szwedz. 1—3. Wielka draka w chińskiej dzielnicy — pol. 4—7.

Michałowo Mucha — USA 2—4. Magnat — pol. 5—7.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы. імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	31	18	Ігнаца, Любаміра	Емяльяна, Якінфа	3.55-19.29	20.35- 6.49
панядзелак	1	19	Юстыны, Пятра	Макрыны, Серафімы	3.57-19.27	20.47- 8.20
аўторак	2	20	Густава, Карыны	Ільі, Аўраама	3.58-19.25	20.59- 9.49
серада	3	21	Аўгуста, Лідзіі	Сымона, Ануфрыя	4.00-19.23	21.12-11.16
чацвер	4	22	Дамініка, Пратаза	Марыі, Магдаліны	4.01-19.22	21.38-12.44
пятніца	5	23	Марыі, Станіслава	Трафіма, Апалінара	4.03-19.20	21.50-14.10
субота	6	24	Якуба, Славы	*Барыса і Глеба*	4.04-19.18	22.21-15.31

УВАГА, ЧЫТАЧЫ!

ПРАЧЫТАЙЦЕ! ЗАПАМЯТАЙЦЕ! СКАРЫСТАЙЦЕ! СКАЖЫЦЕ ІНШЫМ!
УВОДЗІМ НОВУЮ ФОРМУ ПАСЛУГ:

Пажаданні на старонках „Нівы"

НА НАШЫХ СТАРОНКАХ МОЖАЦЕ ЗМЯСЦІЦЬ ПАЖАДАННІ СВАІМ БЛІЗКІМ І ЗНАЁМЫМ З НАГОДЫ:
— ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
— ІМЯНІН
— ШЛЮБУ
— СЯМЕЙНЫХ ЮБІЛЕЯЎ
— ІНШЫХ ВАЖНЫХ ПАДЗЕЙ У ЖЫЦЦІ ЧАЛАВЕКА.
ДА ПАЖАДАННЯЎ МОЖНА ДАЛУЧЫЦЬ ЗДЫМКІ ТЫХ, КАМУ ЯНЫ АДРАСАВАНЫ. ЗАКАЗЫ ПРЫМАЕМ У РЭДАКЦЫІ І Ў БЮРО АБ'ЯЎ (BIURO OGŁOSZEŃ).

НАЙЛЕПШЫ ПАДАРУНАК — ПАЖАДАННІ Ў „НІВЕ"!

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.
У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787. nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

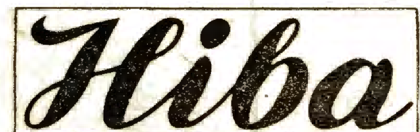
1929.	Сцяпан Троц (Рудуты)	— 500 зл.
1930.	Альжбета Трахімюк (Гайнаўка)	— 500 зл.
1931.	Часлава Скурская (Дубічы-Царк.)	— 500 зл.
1932.	Ніна Заброцкая (Гайнаўка)	— 500 зл.
1933.	Ірына Куптэль (Карыціска)	— 500 зл.
1934.	Ніна Несцярук (Гайнаўка)	— 500 зл.
1935.	58 жыхароў в. Грабавец	— 6420 зл.
1936.	Вучні і настаўнікі Пачатковай школы ў Арэшкаве	— 12520 зл.
1937.	Сям'я Зюзяў (Варшава)	— 1060 зл.
1938	Язэп Янушкевіч (БССР)	— 1000 зл.
1939.	Галіна Янушкевіч-Хінко (БССР)	— 1000 зл.
1940.	Сцепаніда Красуха (Бельск-Падл.)	— 200 зл.
1941.	Лідзія Смалеўская (Рыбалы)	— 200 зл.
1942.	Жыхары в. Зубава	— 4500 зл.
1943.	Сымон Федарук (Малочкі)	— 500 зл.
1944.	Харавы калектыў з Орлі	— 1000 зл.
1945.	Слухачы раённага агляду „Беларуская песня'88" у Бельску-Падл.	— 10100 зл.
1946.	Аркадзь Самойлік (Беласток)	— 1500 зл.
1947.	Соф'я Цацэрка (Баброўнікі)	— 1000 зл.
1948.	Ніна Цыунчык (Беласток)	— 1000 зл.
1949.	Соф'я Стоцкая (Беласток)	— 500 зл.
1950.	Анна Дуброўская (Беласток)	— 500 зл.
1951.	Жыхары Беластока на фэстыне 26 чэрвеня 1988 г.	— 5000 зл.
1952.	Іван Палоцкі (Міхалова)	— 1200 зл.
1953.	Антон Саковіч (Міхалова)	— 1200 зл.
1954.	Хведар Амельяновіч (Варшава)	— 1200 зл.
1955.	Уладзімір Карпілюк (Беласток)	— 1200 зл.
1956.	Узносы сялян у Кааператыўным банку ў Чыжах	— 1300 зл.
1957.	Салэцкая рада в. Гарадок	— 9076 зл.
1958.	Рыгор Семянюк (Райкі)	— 2000 зл.
1959.	Міхась Вішанка (Мікулічы)	— 1200 зл.
1960.	Віктар Мартыненка (Мінск)	— 1078 зл.
1961.	Віктар Стахвюк (Беласток)	— 490 зл.
1962.	Іван Насута (Гродна)	— 784 зл.
1963.	Сяргей Сокалаў-Воюш (Наваполацк)	— 539 зл.
1964.	Апанас Філіповіч (БССР)	— 196 зл.
1965.	Р. Дамінюк (Мінск)	— 784 зл.
1966.	Д. Вількін (Мінск)	— 196 зл.
1967.	Гурток БГКТ пры Гаспадарчым прадпрыемстве ў Гайнаўцы	— 4900 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Прабіцца праз блакаду забыцця — інтэрв'ю з маскоўскім вучоным А. К. Каўко ● Артыстычная дзейнасць Алы Дубец ● Гарадок і Берастavіца — дружалюбнае суседства ● Аб жабрацтве ў Амерыцы ● Новае апавяданне Сакрата Яновіча і вершы Юрыя Кісялеўскага ● Лес у небяспецы ● Гутаркі аб мове ● Парады Сэрцайка і Гаспадыні ● „Зорка" ● Гумар і песня „Я ўдзячны лёсу".

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Мірослава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów.
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28. 00-958 Warszawa. konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.
Zam. 1367/88 r. Nakład 3.600 egz. E-2.

ЛАСЫ ЗЯЦЬ

(жартоўная песня)

Толькі зяць на парог —
Цешча — к самавару.
Не ўважае Цімох
Слабага навару.

Прыпеў:

Ох, і ласы зяць,
Любіць толькі ўзяць.
Кажа: „Вугалькамі...
Буду аддаваць".

Толькі зяць на парог
Цешча — па каўбасы.
Да прысмакаў Цімох,
Як да мёду, ласы.

Прыпеў

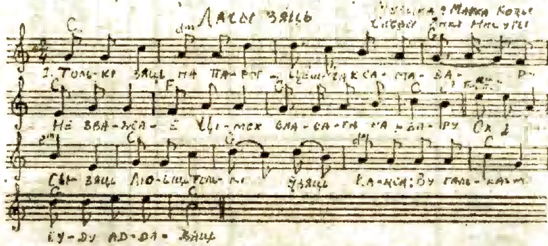
Толькі зяць на парог —
Цешча — па сланіну
А Цімох — не ўзалог! —
Просіць на машыну.

Прыпеў

Не паладзіў Цімох
З цешчай дарагою.
Толькі ступ на парог —
Цешча — вон мятлою!

Прыпеў:

Ох, і ласы зяць,
Любіць толькі ўзяць.
Кажа: „Вугалькамі...
Буду аддаваць".

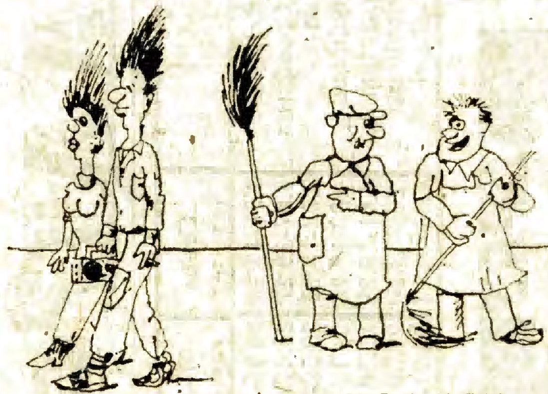
Хто хоча сабаку ўдарыць, той палку знойдзе. Гэта яшчэ не так блага; значна горш, калі нехта мае палку і шукае сабаку, каб ударыць.

*

— Вы разводзіцеся са сваім мужам?
— Мне надакучыла ўвесь час быць адной.

*

— Застрахуйце сваё жыццё! — сказалі аднаму маладому чалавеку.
— Ды я не збіраюся паміраць.
— Ну, дык ад няшчаснага выпадку на працы.
— Я і не думаю працаваць.

Малюнак П. САЛДАЎЕНКІ.

НІЎКА

— *А я сваю для гандлю рыхтую.*

Малюнак А. ПАПОВА

*

Мы не можам чакаць ласкі ад прыроды пасля таго, што з ёй зрабілі.

*

Некаторыя думаюць: лепш пасадзіць праўду ў прэзідыум, чым выпусціць яе на трыбуну.

*

Ён перад выступленнем збіраўся з думкамі, якія выказвалі іншыя.

*

Яны разам з'елі пуд солі і разышліся.

*

Была б у мяне хоць адна добрая якасць, я схаваў бы за ёй усе свае недахопы.

*

Ён быў птушкай невысокага палёту, але вельмі індычыўся.

*

Трымай сябе ў руках, інакш гэта зробяць іншыя.

*

Бяздарнасці — па-за законам развіцця матэрыі: іх колькасць не пераходзіць у якасць.

— СУЧАСНА АПРАНАЦЦА О-ОХ ЯК ЦЯЖКА...

Малюнак А. ПАПОВА

Па службовай лесвіцы можна толькі падымацца. Уніз жа не спускаецца, а скачацца.

А. Аляксейчык

ТАК І ЎТАПІЦЦА МОЖНА!

Накупаўшыся, я выходзіў на бераг, калі пачуў за спіной: — Тану! Ратуйце! Я кінуўся ў ваду, хутка паплыў на крык і праз некалькі мінут убачыў мужчыну, які то знікаў, то паяўляўся над вадой.

Мне ніколі не даводзілася ратаваць тапельца, але я ведаў, што трэба схапіць яго за валасы, павярнуць на спіну, а потым цягнуць да берага.

— Вы што звар'яцелі? — загаласіў тапелец. — Чаго вы ў валасы мне ўчапіліся?

— Дык вы ж на ўвесь пляж крычалі „ратуйце".

— Я не вам крычаў, — аддыхаўся тапелец і перастаў тануць.

— Як не мне? Тады і трэба было крычаць: „Ратуйце, Іваноў, ці хто там у вас".

— Не Іваноў ён, — неахвотна сказаў мужчына і паказаў на бераг. — Вунь, бачыце, загарае ў чырвоных плаўках? Гэта я крычаў яму.

— Я хацеў паглядзець, будзе ён ратаваць мяне ці не.

— А ён што, ваш сваяк?

— Сваяк, — скрывіўся чалавек. — Разам працуем. А я ў мясцовым камітэце. Пакуль у яго не было кватэры, ён заўсёды вельмі ветлівы быў са мной. Аднак, як толькі атрымаў кватэру, не пазнаць чалавека, нават не вітаецца. Вось я і хацеў паглядзець, кінецца ён мяне ратаваць ці не. Крычу-крычу, а ён хоць бы паглядзеў у мой бок. Так і сапраўды ўтапіцца можна.

— Ну што вы, — сказаў я, — утапіцца не маглі, я ж прыплыў да вас.

— А можа, і вам патрэбна кватэра? Таму і прыплылі? — паглядзеў ён на мяне падазрона.

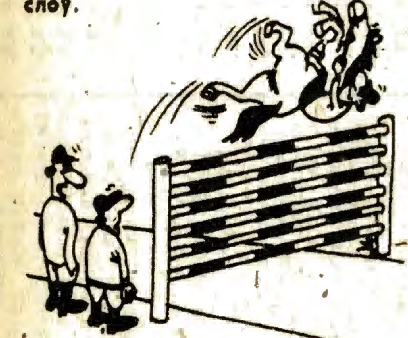
— Не, — адказваю, — кватэра ў мяне добрая. Гараж мне патрэбны. Але вы тут не дапаможаце.

— Не, — усміхнуўся чалавек, — я да гаражоў ніякіх адносін не маю.

— Ну, дык усяго вам, — развітаўся я і паплыў да берага. Я плыў, а фіктыўны тапелец крычаў:

— Ага, вось як! Гараж яму патрэбны, таму і ратаваць кінуўся. А каб не гараж, дык і тапіся? Вось людзі.

Без слоў.

Малюнак Яўгена ЦАРКОВА.

Малюнкі Я. БУЛАВЫ.

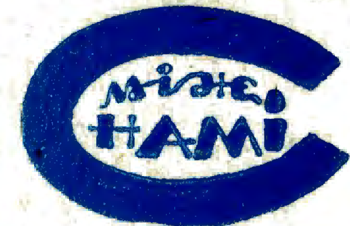
ПЕРАСТРОЙКА

Перастройка і новое мышленне па-руску, перабудова і новае мысленне па-беларуску становіцца знакам нашага часу. Неабходны новы падыход да ўсіх дзялянак жыцця, нават асабістага, бо ён вельмі карысны, вельмі выгадны. У гэтым пераканаліся ўжо Аўдоцця са сваім прыяцелем Антонам.

У яго ёсць жонка і дзеці і ў яе ёсць муж і дзеці. І таму яны мусяць спатыкацца тайком, каб выражаць свае любоўныя пачуцці, бо не хочуць разбураць сваіх сем'яў. Ды гэтыя інтымныя спатканні заўсёды адбываліся пасля работы і часта трэба было тлумачыцца перад сваімі палавінамі вялікай колькасцю сходаў, пільных камандзіровак, якія займалі кусок вечара, а часам нават ночы.

Калі паявіліся заклікі адносна новага мыслення і перабудовы, Аўдоцця з Антонам моцна ўзялі іх да сэрца і вырашылі пайсці з духам часу, ды перабудаваць свае адносіны. Пастанавілі прыходзіць да працы не менш як на гадзіну раней і ў кабінеце дырэктара аддавацца адзін другому аж да змору. І ўсе шчаслівыя. Зніклі падазрэнні, закіды. Вядома было толькі ў хаце, што ў сувязі з перабудовай вельмі часта трэба раней прыходзіць на работу.

(мс)

Не гавары за спіной бліжняга, не правярыўшы, хто яшчэ стаіць за яго спіной.

